

NOSTIPRINĀT SKATES PANĀKUMUS

Visos republikas rajonos šogad notika mākslinieciskās pašdarbības skates, kurās savus sasniegumus dažādu mākslas nozaru izkopšanā rādīja tūkstošiem mākslinieciskās pašdarbības kolektīvu un desmitiem tūkstošiem dalībnieku. Pašlaik šī visu republiku aptverošā skate noslēgusies, un iespējams izdarīt pirmos secinājumus par tās rezultātiem.

Nevienam nav noslēpums, ka mākslinieciskās pašdarbības attīstība mūsu republikā vēl nenorisa pietiekami vienmērīgi. Tādi lieli sarīkojumi kā dziesmu svētki rada strauju uzplaukumu, īpaši koru un deju kolektīvu skaita un snieguma kvalitātes celšanā. Bet tiklīdz svētki pagājuši, nāk atslābums. Tā tas bijis visos iepriekšējos gados. Varenā dziesmu vilnis pārslāca republikas pilsētas un laukus, aizkārēja pat pāri republikas robežām, sajūsmīnāja un aizrāva simtiem tūkstošiem klausītāju, bet tad kaut kur saplaka, izdzisa, kamēr nākamo dziesmu svētku aicinājums lika par jaunu vēl varenāku spēku, vēl aptverošāku kopluma atrašanās dziesmas un dejas priekam, tautas dalības spēkiem. Protams, bija tā, ka kairi nākamie dziesmu svētki vai dziesmu diena bija skaidrāki plašāki un kvalitatīvi augstāki par iepriekšējiem. Nobrieda un pilnveidojās vecie kori un deju pulciņi, ierindā stājās arvien jaunas mākslinieciskās pašdarbības vienības. Īpaši spēcīgu vilni mākslinieciskās pašdarbības uzsita pēc tam, kad Latvijas laukos požu uzvaru bija svinējusi socialistiskā kolchozu iekārta, kad lauku darba rūķis uz laiku laikiem kļuva patiesi savas zemes saimnieks, ko nenotieka ne budžu savīti saimnieciskie žņauži, nedz senlūvu darba pamēnienu un darba organizācijas atpalicība. Taču mākslinieciskās pašdarbības attīstības lēnveidīgums, nevienmērība joprojām bija nevēlama parādība, kas neatbilda mūsu padomju dzīves nemīlīgās augšupejas likšanām ritmam.

Šīgada mākslinieciskās pašdarbības skate bija viena no tiem pasākumiem, kura uzdevums bija novērst šo trūkumu. Jau skates pirmie posmi ciemos un ciemu grupās apliecināja, ka skate savu uzdevumu pilda visumā veiksmīgi. Jo sevišķi skaidrs tas ir tagad, kad tautas mākslas vispārējā līmeņa celšanā varējām uzskatāmi vērot skates sarīkojumu rajonu centros. Pašlaik vēl tikai apkopo materiālus par skates gaitu un rezultātiem. Vēl nav publicēti ne galīgie skaitļi, nedz kopīgais idejiskais un mākslinieciskais novērtējums. Bet jau šodien droši var teikt, ka skates rezultātā levojami pieaudzis mākslinieciskās pašdarbības kolektīvu un dalībnieku skaits un vēl levojami pieaugusi izpildījumu kvalitāte, dalībnieku iedziļināšanās izpildāmās dziesmas, dejas, lugas un deklamācijas saturā un mākslinieciskās formas īpatnībā. Kā piemēru minēsim Rīgas rajonu. Te 1950. gadā darbojās 34 mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi ar 547 dalībniekiem, bet šogad — 46 kolektīvi ar 618 dalībniekiem. Visā republikā ir desmitiem kolektīvu, kas radušies tieši aizvadītās skates ierosmē, turklāt tādās vietās, kur agrāk mākslinieciskās pašdarbības nemaz nebija. Kā veco, tā jauno kolektīvu darbu vērtēja lietpratīgas žūrijas komisijas, kas deva konkrētus norādījumus gan kolektīvu vadītājiem, gan pašiem dalībniekiem par līdzšinējā darba kļūdām un trūkumiem, izcēla un popularizēja panākumus. Arī tas ir liels ieguvums.

Īpaši daudz vērtīga mākslinieciskās pašdarbības skate devusi dramatiskajiem kolektīviem. Dziesmu svētku un dziesmu dienu laikā arī agrāk tika rīkotas dramatiskie kolektīvu skates. Daudziem vēl ļoti palikušas atmiņā periferijas kolektīvu izrādes uz Rīgas teātru skatuves, izrādes, kuras analizēja, par kurām savas domas izteica republikas vadošie skatuves mākslas darbinieki. Taču uzmanības centrā allaž bija kori un deju pulciņi. Šīgada skate dramatiskie kolektīvi bija ieguvuši pilnīgu līdzsvaru. Un rezultāti ir visai iepriecinoši. Kolektīvu skaits divkāršojies. It visās republikas malās rodas arvien vairāk kolektīvu, kuriem na spēkam uzvest lielas vairākcēlienu lugas, diendienā atklājas jauni dramatiskās pašdarbības dalībnieki, kuri pareizi un ilin interesanti izveido visārežģītākos tēlus gan padomju, gan klasiskajā repertuārā. Tas ir liels ieguvums, spilgti un skaisti tautas kultūras līmeņa nemīlīgās celšanās apliecinājums.

Skate atsedza arī nopietnus trūkumus mākslinieciskās pašdarbības izkopšanā mūsu republikā. Svarīgs uzdevums tagad ir šo trūkumu vispusīga apspriešana, to cēloņu atklāšana. Jo tikai tā iespējams darbu uzlabot.

Tieši negatīvajā nozīmē jārunā par Siguldas rejonu, kas vienmēr bija slavens ar visai attīstītu māksliniecisko pašdarbību. Nevar būt nekāds attaisnojuma tādām stāvoklim, ka te pavisam panīkusi mākslinieciskā pašdarbība kolchozos. Lai cik divaini tas izklausās, bet fakts ir tāds, ka rajona skate nedrīdējām neviena kolchozu kora, neredzējām neviena kolchozu deju kolektīva. Protams, nevajag domāt, ka Siguldas kolchoznieki vispār atrāvies no mākslinieciskās pašdarbības. Simtiem kolchoznieku dzied, dejo un tēlo tautas namu kolektīvos. Tā tas ir arī visos citos rajonos. Un tomēr tur ir desmitiem kolchozu, kas spējuši radīt paši savas krietni nostiprinātas mākslas vienības — korus, deju pulciņus un dramatiskos kolektīvus. Bet Siguldas rajonā tādu kolchozu nav. Tādā mākslinieciskās pašdarbības vadība te nav nokārtota pareizi. Ka tas tā, to pārliecinoši pierāda kora trūkums pat pie Siguldas kultūras nama. Otra tāda kultūras nama republikā, laikam, nav.

Nopietnus trūkumus skate atklāja arī Jelgavas pilsētā. Jelgava ir viena no tām pavisam nedaudzajām vietām republikā, kur jārunā par koru un orķestru iznīkšanu, kur ir levojams skaits uzņēmumu bez daudzām izvēst mākslinieciskās pašdarbības. Vienīgais izskaidrojums šādai atpalicībai ir pilsētas vadošo organizāciju nevērtība kultūras jautājumiem.

Mākslinieciskās pašdarbības attīstību ļoti kaitīgi ietekmē tas, ka daudzos rajonos kultūras nami vēl joprojām nav kļuvuši par metodisku centru, kas vada tautas namu un kolchozu mākslinieciskos kolektīvus. Ko vadīt un kam palīdzēt var, piemēram, ērgļu kultūras nams, kura sniegums skate bija vājāks par tautas namu un kolchozu mākslinieciskās pašdarbības kolektīvu sniegumu? Katram skaidrs, ka nekāds nopietnais metodiskais palīgs un paraugs rādītājs tādās kultūras nams nav un nebūs tik ilgi, kamēr nenostādīs uz kājām darbu pats savas mājās. Tādus pašus pārmetumus pelna arī Aucē, Krustpils, Pļaviņu un Ogres kultūras nami.

Vairākos rajonos, īpaši Gaujienā, skates rezultātus negatīvi ietekmējusi skolotāju atrašanās no šī svarīgā pasākuma. Skolotāji allaž bijuši lauku inteliģences avangards, vienmēr tie bijuši visaktīvākie un visveiksmīgākie sabiedriskā un kultūras dzīves rosinātāji. No šīs tradicionālās goda vietas viņi nedrīkst atkāpties, nedrīkst jau tāpēc vien, ka skolotāji taču ir skaidrāki vislielākā un mākslinieciskās pašdarbības veicināšanai profesionāli vispiemērotākā lauku inteliģences daļa un bez skolotāju līdzdalības ražens kultūras darbs uz laukiem nav nemaz domājams.

Mākslinieciskās pašdarbības skate noslēgusies. Tagad svarīgi panākt, lai nerastos atslābums, lai neatslidētu tā rosme un entuziasms, kas kolektīvos valdīja skate gatavojošies. Tas vislabāk panākams mākslinieciskās pašdarbības cieši saistot ar lauku darbu lauku kārtējiem saimnieciskajiem uzdevumiem. Mākslinieciskā pašdarbība taču aug uz saimniecisko panākumu bāzes. Tāpēc mākslinieciskās pašdarbības vispārīgais uzdevums visnotālā stāpīnāt šos saimnieciskos panākumus, ceļot kolchoznieku, padomju saimniecību strādnieku, MTS darbinieku ideoloģisko līmeni. Par paraugu šai ziņā var nodērt Līmbažu rajons.

Te vērojama veselīga tendence kultūrizglītības darbu tai skaitā arī māksliniecisko pašdarbību, pārnēst uz lauku darbu brigādēm. Brigādēs iekārto sarkanos stūrīšus, apgādā tos ar uzskatāmās agitācijas līdzekļiem, sagatavo goda plāksnes, diagramas par attiecīgā kolchoza un visa rajona saimnieciskajiem panākumiem, regulāri izdod sienas avīzes, lasa lekcijas. Sarkanajos stūrīšos iekārtoti grāmatu stendi, bieži ierodas ceļojošās bibliotēkas, noliek mākslinieciskās pašdarbības sarīkojumi. Neorganizēta grāmatu apmaiņa mājās. Šīgada otra ceturksni Līmbažu rajonā 18.451 iedzīvotājs noklausījies 411 lekcijās par sabiedriski politiskiem, dabas zinātnu, agrotehnikiem un zootehnikiem, literatūru un mākslas, fiziskās kultūras un citiem aktuāliem jautājumiem. Nofikuši 68 mākslinieciskās pašdarbības sarīkojumi un 139 kino izrādes kolchozos. Lūk, tas jau ir nopietns kultūras darbs. Un tas pa spēkam arī visiem citiem rajoniem.

Mākslinieciskās pašdarbības sasniegumi, kuru kaidināšanā liela loma bijusi aizvadītajai skatei, nostiprināmi, kultūras darbu cieši jo cieši saistot ar svarīgākajiem saimnieciskajiem uzdevumiem, kas veicami republikas darba laudim. Pašreiz tāds uzdevums ir ražas novākšana. Tas ir visu mākslinieciskās pašdarbības dalībnieku patriotisks pienākums. Un šā pienākuma pildīšana ir vislabākā garantija šīgada skates panākumu nostiprināšanai un attīstīšanai.

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1951. G.

29. JULIJĀ

Nr. 30 (341)

PSR SAVIENĪBAS JŪRAS KARA MINISTRA

PAVĒLE

Nr. 73

Maskavā

1951. g. 29. jūlijā

Biedri matroži un kareivji, staršinas un seržanti!

Biedri virsnieki, ģenerāļi un admirāļi!

Sodien mūsu Dzimtene svin Jūras Kara Flotes Dienu un atzīmē kara jūrnieku un kuģu būvētāju sasniegumus viņu uzdevumu izpildīšanā.

Padomju kara jūrnieki, izpildīdami bolševiku partijas un valdības, mūsu lielā vadoga un skolotāja — biedra Staļina norādījumus, modri sarga savas Dzimtenes jūras robežas un valsts intereses.

Jūras Kara Spēku personālsastāva svētais pienākums ir visnotālā celt kuģu un karaspēka daļu modribu un kaujas gatavību, nostiprināt militāro disciplīnu un organizētību, paplašināt kaujas un politisko mācību teicamnieku rindas.

Sveicinu un apsveicu jūs svētkos — PSRS Jūras Kara Flotes Dienā.

Novēlu visam Jūras Kara Spēku personālsastāvam un kuģu būves rūpniecības darbiniekiem tālākus panākumus mūsu Tēvijas Jūras Kara Flotes celšanā un nostiprināšanā.

Atzīmējot PSRS Jūras Kara Flotes Dienu, — pavēlu:

Sodien, 29. jūlijā, flotēs un flotilēs karakuģiem un krasta baterijām salūtēt ar divdesmit artilērijas zalvēn.

Lai dzīvo varonīgā padomju Jūras Kara Flote!

Lai dzīvo mūsu Padomju Valdība!

Lai dzīvo lielā Ļeņina-Staļina partija — mūsu uzvaru iedvesmotāja un organizētāja!

Lai dzīvo mūsu vadonis un skolotājs, ģenialais karavadonis, Padomju Savienības Ģenerālisimuss — Lielais Staļins!

PSR Savienības Jūras Kara Ministrs
viceadmirālis N. KUZNECOVS

Hikmetu klausoties

M. ZORINS

Cilvēka dzīvē mēdz būt daudz satapšanos. Ne jau tā — visas paliek atmiņā. Bet ir arī tādas, kas ilgus gadus, visu mūžu dod gaismu cilvēka sirdij, gaidīda to, vairo tās spēkus. Aizrit gadu, virknējis viens pēc otra notikumi, bet šādas sastapšanās laika plūdums neaiznes aizmirstībā, cilvēka apziņā šis nenoveco, neizbēl.

Mums pateica: tūlī ieradīsies Nazims Hikmets. Lielajā, plašajā kabinetā iestājās klusums. Atvērs durvis, un istabā droši ienāca liela auguma, plečs virs ar gaišu laipnu smaidi. Atbildot uz aplausiem, Hikmets izstiepī uz priekšu rokas, it kā gribēdams apskaut visus klātesošos. Neizdēsim atmiņā saglabājas viņa vienkāršā, jautrā seja, kurai uzlēc savs zīmogs nogurums, viņa domīgās, dziļās acis, kas brīžiem atmirz priekā, h. z. iem klūst skumjas, it kā Hikmetam prātā nāktu viņa jaunība aiz cieta mūriem vieninieku kamerā. Viņš pārlaiž roku pāri saviem kastanbrūnajiem matiem un turpina kopā ar visiem pārējiem savilgoti aplaudēt.

Hikmets apšējis pie gaida. Sākas saruna. Viņš runā krievu valodā. Hikmetā runa atgādina ūdens kritumu: sākumā viņš runā klusi, ar īsām pauzēm, meklējot vajadzīgos vārdus, bet vēlāk viņa runa kļūst aizvien straujāka, temperamentīgāka, pieņemams spēkā, balsis kļūst aizvien skaļāka. Hikmetā ir daudz neizsīkstoša dzīves prieka, dzīves mīlestības. Pat stāstot par cietumu, viņš nepalāz garām izdevību papildināt savu stāstījumu ar dažiem smieklīgiem epizodiem un smejas pats, skanīgi, no visas sirds, aizraujot arī citus.

Lūk, viņš runā par Turciju. Viņa seja kļūst nopietna, koncentrēta, domīga. Cik skaista ir tā, viņa dzimtā zeme. Un cik grūti, ārkārtīgi grūti tur klājas strādniekiem un nabadzīgajiem zemniekiem. Viņi cieš badu šajā skaistajā zemē, zaudē pēdējos spēkus un mirst. Hikmetā vārdos liessmo lielā dūmas. Viņa seja pārvēršas — plati atvērtās acis zibeno, ap muti iezīmējas dziļas rievās. Tāds viņš stāvēja fašistiskā izmeklēšanas tiesneša priekšā — lielā dūsmu pilns nesalauzams, neuzvarēts.

Hikmetu lūdz nolasīt savas dzīves Vispirmā, Konstantīna Simonova nolikt dzīves burtisko tulkojumu. Tās ir vārsmas par Turcijas grūto dienvienu nakti. Dzīvokļa durvis nostiprinātas ar bultu. Aizvērti slēgi. Istabā — dziniekas, viņa sieva. Viņi ieklausās nakti trokšņos aiz loga. Tur dobi dun policistu soli. Istabā esošie sasprindzināti klausās to skanās. Ja nu pēkšņi policisti atkal ielauzīsies istabā, sagrābs, iekala rokas važās, atraus no mājvietas, no sievas — uzticamās draudzenes. Vai patiešām atkal būs tānoklūst mītrā

vieninieku kamerā, iāskata pieleslodzītalem pieradušā cietuma šurkas, iāpīdēdz spīdznāšanas un badu močas? Policistu soli kļūst aizvien klusāki un beidzot izdzīst tālmā. Bet istabā vēl nav rimis satraukums, istabā nevienš negul. Tur gaida rītausmu.

Pēc tam dzeju nolasā Nazims Hikmets. Viņš sēd pie gaida, pusaizveris acis. Viņa abu roku pirksti cieši savīlušies. Viņš sāk runāt klusinātā balsī, kas pakāpeniski pieņem spēkā. Un lai gan jās neprotat valodu, kurā viņš runā šīs vārsmas, jūms šī dzeļa liekas sapstama. Jūs izjūtat tajā ietvērto dedzību un dusmas, tās līriku, tās patostu, tās lielo spriegumu. Nobeiguma rindinas par brīvības rītausmu, par kuru cīnās tauta. Hikmets norunā ar īpašu savilpojumu.

Samalsis, ar siltu, starojošu skatienā Hikmets pateicas visiem klātesošājiem, kuri aolaudē viņam.

Turcijā mani tiesāja divas tiesas — armijas un flotes. — stāsta Hikmets (Nazims Hikmets) pirms apcietinājuma atradās kara dienestā Turcijas jūras kara flotē. — Šīs tiesas man piešprieda nāvisam 35 gadus ieslodzījuma cietumā. Bet sakarā ar to ka Turcijas likums nav paredzēts ieslodzījums ilgāk par 30 gadiem, man piešķā pavādit cietumā 30 gadu. Es atrados ieslodzījumā septiņpadsmit gadu...

Hikmets apklost, it kā pārcilādams atmiņā vienu pēc otra cietuma mūros aizritējušos gadus, dienas un naktis, kas pavāditās vieninieku kamerā aiz restu loga.

Cietumā daudz strādāja, rakstīju. Es sapratu, ka arī cietumā man jāturpina cīņa, un uzrakstīju tur aizvadītajā laikā 12 sējumus dzeji, 120 rakstu. Mani darbi izlauzās cauri restēm brīvībā un sasniedza tautu.

Nazimu Hikmetu lūdz pārlāstīt, kas viņam bija zināms, atrodofies cietumā, par Padomju Savienības Lielā Tēvijas kara norisi.

Cietumā bieži mūri nesēja aizsprostot ceļu patiesībai par karu. Kad Hitlera sāka uzbrukumu Padomju Savienībai, sapratu, ka Hitlera dienas ir skaitītas. Biju pārliecināts, ka padomju tauta pārlauzīs mugurkaulu fašismam. Mums cietumā bija savdabīgs barometrs: kad hitlerieši uzbruka un virzījās uz priekšu, cietumsargi stāigāja priecīgām sejmā — pērkamā Turcijas valdība šķietami ievērodama "neitralitāti", īstenībā taču palīdzēja hitleriskajai Vācijai. Bet kad Padomju Armija sāka graut hitleriešus, cietumsargi etiāgāja ankārt drūmi, nikni, sabozušies. Tā viņi arī nostaigāja īgni

līdz kara pēdējām dienām. — smieclamies stāsta Hikmets. — Mums bija skaidrs, ka padomju cilvēki uzvar.

Dzejnieks — varonis atceras gadījumu, kad viņš kādreiz cietumā neļāši nokļavis pie radioutvērēja un, neblādamies ne no kādām represijām, klausīlīs Maskavā.

Izdzirdu diktora Levitana balsi. Viņš lasīja lielā Staļina kārtējo pavēli. Tā gan bija man gaisā diena, lieli svētki, — iesaucas Hikmets.

Un, liekas, ka arī tagad, pēc daudziem gadiem, viņš atkal pārdzīvo šo orleku, šo sajūsmu, ko pārdzīvoja tolaik cīnītā — revolucionārie sīrnīgi apsveicot savu biedru uzvarā.

Kāds no klātesošajiem lūdz Hikmetu pastāstīt, kā viņš iepazinies ar Majakovski.

Dzejnieks atdzīvojas. Viņa acis iemīrdzas priekā. Vladimirs Matakovskis ir taču viņa iemīļotais dzejnieks. Nazims Hikmets daudz mācījies no tā.

Pēc Lielā Oktobra mani tūda modās liela vēlēšanās noklūt Krievijā. Tiesi pāri visām robežām, nonācu Batumi pilsētā, bet no turienes — Maskavā. Te studēju maršsīma-ļeniņisma pamatus, sastapos ar padomju dzeiniekiem un rakstniekiem, mācījos no viņiem bolševistisko dedzīgumu. Jau Batumi man rokās nokļuva laikraksts "Pravda", kurā ieraudzīju dzejas ar pakāpienveidī lauzto rindinu. Tolaik vēl nepratu krievu valodu, tāpēc apjātajos biedrām, kas navādīja mani: "Kā dzejas tā ir?" Viņš atbildēja: "Vladimira Majakovska". Es palūdzu viņu palāstīt man tās. Pat nesaprotot valodu, es izjutu Majakovska dzeijā vārda liela spēku. Atbraucis Maskavā, es cieši nolēmu iepazīties ar Majakovski.

Divdesmitajos gados, pēc vairākkārtējām apcietināšanām un represijām, kuras pret Nazimu Hikmetu vērsa Turcijas valdība, viņš atkal ieradās Maskavā. Šoreiz dzejnieks sāka mācīties inženitātē. Viņš noklausījās darba lauzā liela vadona biedra Staļina lekcijas.

Maskavā, lielā padomju tautā, Ļeņina un Staļina ģenialitātei mācībai man jāpateicas par visu savu daiļrādi, par visu savu dzeinieku — revolucionāra dzīvi un darbību — saka viņš.

Daudz, sīti un sīrnīgi Nazims Hikmets runā par Maskavu.

A'braucis šoreiz, es nerāzīnu Maskavu. Kad spēru savu kāju uz Maskavas zemes, biju tik savilgots ka nesēju pat parnāt, kaut gan domas un jūtas bija pārpildījušas manu sirdi.

Pēc tam Nazims Hikmets atkal lasa dzejas. Viņš sēd kā varenā kalnu ērglis pusaizvērtām acīm un lasa liesmainās vārsmas, kurās attaisnotas tautu cīņa par laimi, par brīvību un mieru.

M. J. Ļermontova nāves 110. gadadienā

Dzejnieka nāve

Ir kritis dzejnieks! — godu glābdams —
Viņš kritis meliem upurī,
Ar lodi krūtīs, atriebt slāpdams,
Nu lepno galvu noliecis! ...
Sirds ilgāk nenorima mājās
Par zaimiem, kas ap viņu sēts,
Pret jauzu domu dzejnieks stājās.
Viens kā vienmēr ... un nonāvēts!
Viņš nonāvēts! ... Ko līdz vairs raudas,
Ko cildums — tukšiem vārdiem vīts,
Un trulas taisnošanās gaudas! —
Nu liktens lēmums piepildīts!
Vai pašī viņa brīvo garu
Jūs ļauna dzīti nenīdāt?
Vai gruzdumu pa dīko baru
Jūs ugunsgrēkā neizpūtāt?
Nu varat priecāties ... Tā visa
Viņš beidzot paciest nespēja:
Kā lapa spožs ģenijs dzīsa,
Un krāšņais vainags novīta.
Un slepkava tik bezjūtīgi
Uz viņu izbāva ... lai krit:
Sirds tukša pulsē vienmērīgi,
Spēj roka šautni savaldīt.
Vai brīnums kāds? ... no svešām malām,
Kā simtiem tādus klaidoņus
Un laimes, činu medniekus,
To liktens izmetis šai salā;
Viņš nīrgādāties nopēla
Sis zemes valodu un dzīvi;
Viņš mūsu slavu nīda sūt;
Aiz naida neizprata spīda,
Pret ko tas roku pacēla! ...
Viņš nonāvēts — jau kaps to klājis, —
Kā dziesminieku to, kas nāvē gājis
Turp, aklas greizsirdības rauts,
Kas viņam mīļš, ko viņš tā apdziedājis,
Kurš tāpat krita, nežēlīgas rokas kauts.

Kāpēc no miera telts un mīlu draugu mājās
Viņš jautās pasaulē, kur skaugu nīevas krājas
Pret strādīm brīvajām un dzīpām liesmainām?
Kam roku sniedza viņš šiem meliem zemiskajiem,
Kam platiem ticēja un vārdiem lišķīgajiem,
Viņš, ļaudis pazīdams kopš dienām agrinām? ...

Par slavas vainagu tie savu ērkšķu kroni,
Ar lauriem apvītū, tam galvā uzlika:
Un slēpto dzelkšņu miljoni,
Nu viņam pierī plosījā;
Bij mērķi pēdējie tam saindēti
Ar muļķu izsmieku un viltus valodām, —
Un krita viņš, to atriebt slāpdams svētī,
Vēl sevī gremdāties par maldū cētibām.

Trūkst skaņas jauko dziesmu vītnē,
Nekad tās neatskanēs vairs:
Dus dzejnieks drāmā, šaurā mītnē,
Slēdz viņa lūpas zīmogs dairs.

Bet jūs, jūs augstprātīgie dēli
No neliču un senzināmo blēžu ciltis,
Zem verga papēža jūs samīdisit cēli
Tās laimes paliekas, ko citiem laupa viltis!
Jūs Brīvei, Ģenijam un Slavai bendes pulki,
Kas barā rījīgā šeit troni ielenciet!

Jūs neskaramus sarga likumtulki,
Pret jums ir taisnā tiesa! — mute ciet! ...
Bet ir vēl dieva sods, jūs, izvirtuļi tauta!

Vēl sagaida jūs soģis bargs:
Tur zeltam vāra nebūs ļauta,
Viņš jūsu darbiem, domām nebūs sargs.
Tur velti lūgšties jūs ļauno tenku velnam:
Tas neklausīs, kā klausījīs,
Un nenomazgāsīt ar savām asinīm melnām
Poeta taisnās asinis!

PIRMĀ JANVARĪ

Kad pūli trokšņainā un raibā esmu rauts,
Kad tā kā caurmiegā viss apkārt virmo,
Skan muzika ar jautrām dejām;
Kur runas iekaltas un tukši vārdi krit,
Bez dzīvas dvēseles, kur ļaudis garām slīd
Ar pieklājības maskas sejām;

Kad modes skaistules, bez maigas kautribas,
Pie vēsām rokām man tik droši pieskaras
Ar savām rokām sen jau mēmām, —
Tad, nedzīvodams līdz šim jūklīm spožajam,
Es sirdi atgriežos pie dienām senajām,
Pie aizgrimušām skaņām lēnām.

Un ja man laimējas, ka brīdī aizmirstos,
Kā putns pa atmiņai, celts sapping spārnotos,
Es laižos brīv uz dzimto pusi;
Tur jūtos atkal bērns; viss apkārt pazīstams,
Mīļš katrs stāvējis: augsts kalnā mūsu nams,
Dārzs, slimnīca sakritusi;

Bet kad es atjēdzos, ka diezgan maldā iet,
Un pūlis trokšņainais man sapping projām triec

Kā viesus, dzīrēs neielūgtus, —
Ak, kā man gribētos šai līksmē kaunu vīst,
Un droši apziņā šim pūlim acis sviest
Dzelzs pantus dzēlīgus un rūgtus! ...

Zaļš, tīnu aizaudzis snauz dīķis rāms,
Kūp krastā zemniekiem — un saskatāms
Pār laukiem miglas dūmāks klāties.
Pa gatvi krēslaino es eju; rietā stars
Vēl zarus lūkojas, kluss laižas novakars,
San ejot sauso lapu klājiens.

Un skumjas divainas man krūtīs saviešas:
Par viņu domājot, kvēd mīlas asaras —
Es mīlu savu ilgu tēlu,
Kam acis dzidrajās kvēlās debess mirdzums
trīc,
Kam lūpas rožainās smeļ tā kā jaunais rīts
Aiz birza ar ausmas smaidu cēlu.

Sai burvju valstībā kā varens valdnieks
Viens ilgi sēdējis es esmu; un man prieks,
Tos jaukos brīžus atceroties,
Aiz šaubu smaguma un kaislēm vētrāinām:
Kā droša salina pār jūrām bangainām
Tā zied, un turpu gribas doties.

Cietumnieks

Cietumu man veriet vajā,
Dodiet dienas gaišumu,
Melnācīti laukā zaļā,
Melnkrēpainu kumeļul
Zeltenīti, daļmeitiņu,
Saldi noskūpstīšu viņu,
Metīšos tad kumeļā,
Došos stepē savvaļā.

Bet mans logs met gaišumu bālu,
Smagās durvis aizslēgtas,
Melnācīte tālu, tālu,
Greznā pili mitinās;
Zirgs mans jaukais laukā zaļā,
Brīvs, bez saistēm savā vajā
Lēk viens un priecājas,
Aste vējā plivinās ...

Viens es pamests — nav kas žēlo:
Kailās sienās ieslodzīts;
Lampā uguntiņa kvēlo,
Krēslā izdzidama trīc;
Dzirdu — tur aiz durvīm manām
Vienmērīgus soļus skanam: —
Klusā naktī mēms un bargs
Staigā vienaldzīgais sargs.

Bura

Slīd balta bura vientuļīga
Pa jūras zilo miglāju ...
Kurp viņa traucas nemierīga,
Kā dzimtā malā atetāja?

Dej viņu vāli, masts jau liecas,
Un bangās vēja vētra kauc ...
At! ne pēc laimes viņa tiecas
Un ne no laimes projām trauc!

Zem viņas gaišas straumes līgo,
Pār viņu zelta saules stars ...
Bet vētru alkst tā nerimtīga,
Kā vētrā mieru rastu gars!

*

Es gribu ciest un gribu dzīvot! —
Ko mīlas laime man var dot?
Tā izgludina pieri brīvo,
Sāk manu garu iezūtot.
Ir laiks, ka spītā augstāk kāpjū,
Lai izgaist gurdais miera tuans:
Kas dzejnieks, dzīvodams bez sāpju?
Un kas bez vētras okeans? —
Viņš dzīvē ciezdams iet bez maņas,
Kur rūgtais nemiers jāizjūt.
Viņš dārgi pircis debess skaņas,
Par velti slavu negrib gūt.

ĻERMONTOVS

1837. gada janvāra beigās, tikko izplatītais ziņojums par lielā krievu dzejnieka Aleksandra Puškina divkauju, bīstamo ievainojumu un nāvi, Pēterburgā kļuva plaši pazīstams un savilnoja sabiedrību Michaila Ļermontova dedzīgās vārsmas, kas slavināja dziesminieku un tiesāja viņa slepkavas, aristokrātiju, visas reakcionārās aprindas, ar pašu caru Nikolaju Pirmo priekšgalā. «Dzejnieka nāve» sākās dzīļu bēdu apdvēstīm rindām

«Ir kritis dzejnieks! — godu glābdams —
Viņš kritis meliem upurī,
Ar lodi krūtīs, atriebt slāpdams,
Nu lepno galvu noliecis! ...»

Noslēgumā izskanēja barga soda vēstījums šķīrai, aristokrātu sabiedrībai, kas bija iedzinusi Puškina nāvē. Šis reakcionārās aprindas Ļermontovs nosauca par «Brīvības, Ģenija un Slavas bēdēm», kas slēpās līkuma patvērumā. Bet pienāks laiks, kad nelīdzēs ne pērkamie tiesneši, ne melnulu tenkas, ne zelta vara, un tad «Jūs nenoskalošiet ar visām savām melnajām asinīm dzejnieka taisnīgās asinis. Pēc četriem gadiem krita divkaujā arī Ļermontovs pats, pašā spēku briedumā, no tās pašas tumšās patvaldnieciskās, muļķnieciskās reakcijas kapā aizrauts. Viena dzēlītis, kas bija veltīts Puškina piemīnā, sabangoja visus gaišos, progresīvos prātus. Stasovs rakstā: «Mēs uztraucāmies, dzīla ienaida pārņemti, sirdī iedegušies, pilni varonības apziņas un kas zina, uz visu ko gatavi, — tā mūs pacīlāja dzejoļuma spēks, tāda visu apskaujošā kvēle plūda no šiem

pantiem» Kad bija kritis Ļermontovs, progresīvā intelligēncē ar sērām un dusmām uztvēra viņa nāvi, kas bija tikpat aukstasinīgi noorģanizēta.

Tiesa, lode bija taisni skrējusi, «Ļermontovs krita kā uz vietas noplauts», — atceras aculiecinieks. Bet viņa ģenialās domas nebija satriecamas, iznīcināmas, viņa dzīve dzīvoja tālāk, iejūsmināja tautu, deva spēku apspiestiem cīnīties par brīvību, piedzīvoja patiesas brīvības uzvaru Lielajā Oktobra revolūcijā, ieguva visplašāko un atsaucīgāko lasītāju salmi padomju laikā, palīdzēja padomju laudim karot pret fašistiskajiem iebrucējiem, palīdz mūsu dienās cīnīties par mieru, pauzdamā krievu tautas nesalauzamo spēku, cildeno patriotismu, taisnīgo humanismu un gara dzīlumu. Puškina un Ļermontovu pieminam allaž kā krievu klasiķiskās dzēlas augstākos kalngalus, kā visas pasaules literatūras dižgarus.

Ļermontova līriķa savilno sirdi un prātu, iūta un domas kā visi patiešām lieli dzejas darbi. Arī tad, kad tā, laikmeta pretrunu, īpatna un sabiedrības sadursmiu, personīgo šaubu plosīta ataino šķietami tikai dzejnieka pašā pārdzīvojumus, tā runā spēcīgu, tautai tuvu valodu, to Ļermontova patiešai izteic daudz īpatnu, sabiedrības labākās, aogalsmotārkās dalās izlūtas un uzskatus. Viena dzeja ir konkrēta, izaug no dzīves, formā vingra un bagāta, meistariši tāis izmantotas krievu valodas bagātības. Un ar visu savu spēku tā dzejnieka īsajā mūžā tiecas uz arvien ciešāku saskari ar tautu, kļūst sabiedriskā, pilda augstus uzdevumus. Cīņā ar patvaldniecisko režīmu, ar dzimtbūšanu radās protesta, nemitīgu

šaubu un nesaudzīgas analīzes gars, kas centās no jauna pārvērtēt, runāot Belinska vārdiem, «visvisādu patriarhālismu, autoritātes, nostāstus, pastāvošos nosacījumus un saistības». Ļermontovs sekmīgi kratīja arī nost no «aviem pleciem baironisma romantisko apmetni, teikdams: «Nē, neesmu Baīrons, esmu cits, vēl nezināms svaids gars, kā viņš gan laužu vajāts celineks, bet tik ar krievu dvēseli». Dzejoļos «Novēlējums», «Borodino», «Kazaku šūpuldziesma» Ļermontovs apbrīnojami tuvu un vienkārši izsaka tautas izjūtas un pārdomas, it kā pēvisam atsaucāmies no personīgajām runādams tautas vārdā. Tās, mēs zinām, pa vērienam līkai lielam dzejniekam un cilvēkam. Belinskis par «Borodino» rakstā: «Katrā vārdā jūs dzirdat karavīru, kura valoda, balīkdama rupji vienkārša, tai pašā laikā ir cildena, spēcīga un pilna poezijas. Tona vienādība un nosvērtība padara tautāmi saīstam dzejnieka domu.» Kāda tā būtu? Dzejnieks izvērtē vērtēt atsevišķus karavadonus, nenosauc izcilu varonu vārdus, viņš rāda cīņā pret iebrucējiem visu vienotu tautu, tā ir istā uzvarēja. Tāpat dzejnieka doma izpaužas divu pasaulu pretnostādījumā. «Jā, bit mums līdšām toreiz ļaudis!» Ļermontovs ilgojas vādītā un ideju, kas aizrautu tautu. Tādas idejas varēja būt tik vienas — tās, kas sauca cīņā pret dzimtbūšanu, pret visu veco iekārtu.

Tās pašas domas skan arī Ļermontova poemās. No individuāla romantisma uz tautisku sabiedriskumu iet dzejnieka ceļš. Dzejnieks atrod brīnīšķīgu spēka avotus folklorā, no kuras izaug «Dziesma par caru Ivanu Vasiljeviču, launo onīčniku un drosmīgo tīrioni Kalašnikovu», «Demos» un «Mciri» noslēdz krievu romantiskās poemmas posmu, ar lielu spēku tur izpaužas protests pret aristokratiskā sabiedrības žnauģiem, tās uz-

skatu mietobīsonību, izskan līgas pēc varona, un visas romantiskās, patetiski tvertās varonēdkas šajās poemās norit konkrētā, pa daļai realistiski aprakstītā vidē, Kaukaza varenā dabā. Poemās «Saška» un «Pasaka bērniem» Ļermontovs saskaras tieši ar sava laikmeta dzīvi.

Tāpat kā Puškina, arī Ļermontovs ir ievērojams prozas meistars, viens no krievu realistiskās prozas pamatlicējiem. Slavena kļuva, tikko pasaulē nācis, Ļermontova «Mūsu laika varonis». Daudzi tur tolaik meklēja un ieraudzīja tikai «Jevgenija Onegina» kopiju, tukšu un nežēlīgu dāķaini. Bet jau Belinskis tur atrada cilvēku, kas «gluži nepatīgā dzēnas pēc dzīves, meklēdams to visur; rūgti viņš apvaino pats sevi savos maldos». Viņš meklē, vilas, cieš. Ļermontova stils šajā romānā stingrs, skaidrs, lakonisks, vietumis ironijas piesātināts. Tai pašā laikā, kad Puškina rakstīja «Puzečova dūmaja vēsturi», Ļermontovs veidoja savu jaunības stāstu «Vadims» kam viņa smelta no tiem pašiem notikumiem. Stāsts gan palika nepabeigts, bet rakstnieka protests pret netaisnību zemnieku verdzību, augstmanu nežēlību skan asi.

Asas sabiedriska protesta slīgas skan arī Ļermontova jaunības lugās «Cīvēki un kaislības», «Spanieši», «Divains cilvēks». Viņš gan ārēji attēlo viduslaiku Spaniju, liek cilvēku un viņu kaislību lugā vācisku virsrakstu, bet domā visu laiku par Krieviju un savu laikmetu, — tāpat kā Ļermontova līriķā, arī dramaturģijā iūtams revolucionārs gars. Tās sasauces trauksmainā «Bura» un Novgorodas vārsmas ar poemām, trāķēdām un episko prozu. Šai revolucionārā humanismā labi iederas Ļermontova patriotisms, kas vispārīgāk ieteikts dzejoļos «Dzimtene» un «Borodino». 1941 gadā jau kara lieģabalim dārdot, atzīmējot Ļermontova nāves simto gadadienu, «Pravda» rakstīja:

«Nav tāda krievu cilvēka, kas mīl savu Dzimteni un kurš nebūtu zinājis šo dzejoļi, kurš nebūtu bijis pateicīgs Ļermontovam par savu politisko audzināšanu.»

No Lielā Tēvijas kara sākuma aizritējuši desmit gadi, seši arī jau no beigām, un katru reizi uzvaras svētkos daudzām būs nācis prātā Ļermontova dzejoļi par slaveno kauju ar Napoleonu, un leņnuma un prieks tad būs modies katrā padomju patriota sirdī: «Jā, bija toreiz diži ļaudis, bet mūsu laikmets radījis jaunus varonus, jaunu, vēl nepieredzētu dižēnību.»

Ļermontova līriķa un poetas, lūgas un stāsti atrod Padomju zemē visuzmanīgākos lasītājus. Viena «Mciri», viena «Bura» modina varonāru, bet tas nav vairs tikai nemiera trauksmīgums, bet nesatricama apņemšanās sasniegt lielus mērķus, mūsdiā krievu dzīves uzdevumi ir skaidri.

Ļermontovs latviešiem bijis mīļš jau sen, viņa pirmās latviskotās taču ir bijis Juris Alunāns. Vēlāk gadu pa gadam audzis latviskoto darbu skaits, un tulkotāju vidū ieraugām lielo Raini, kas jau agrā jaunībā lasījis «Demos» un iuties viņa vārsmes un līgu varenības valdzināis, varēdams sacīt līdz ar viņu: «Kā mīļā, ticī, tā ir naidā es esmu liels un nelokāms». Bet tikai Padomju Latvijā varēja parādīties plašs Ļermontova rakstu izdevums divos sējumos.

Vai piebilst, ka mums nav arī neviena plašāka, dzīlāka pētījuma par Ļermontovu? Mūsu literatūras pētnieku saime ir diezgan šaura un viņu slodze jau tik liela, ka laikam jau tik ātri te nebūs nekas līdzams. Bet parādā mēs Ļermontova piemīnā esam ir jaunos tulkojumus, ir jauns rakstus, kas pācēlo padomju rakstniecības augstā līmeni.

J. Sudrabskalns

Krievu tautas poezijas tēli glezniecībā

(Sakarā ar V. Vasņecova nāves 25. gadadienu)

Pagājušā gadsimta krievu māksla, ka atzīmē A. M. Gorkijs, izceļas ne tikai ar talantu bagātību, bet arī ar to pārsteidzošo daudzpusību un dažādību. V. Makovskis, Vereščagins, Repins, Surikovs, Šiškins, Polenovs un daudzi citi krievu realistiskās skolas pārstāvi ir šīs dažādības spilgti apliecinājumi. Atzīmēti uz klasiskā mantojuma nozīmīgu padomju mākslā, biedrs A. Zdanovs savā runā padomju muzikālās darbinieku saiksmē līdzās daudzliedzīmi māksliniekiem nosauca arī Viktora Michailoviča Vasņecova vārdu.

V. Vasņecova (1848—1926.) daiļrades brieduma posms — 70.—80. gadi — sakrīt ar "peredvižņiku" skolas attīstību un uzplaukumu. Vīna māksla, kas savos labākajos sniegumos atveido krievu tautas varonīgo pagātni, ir šī virziena būtiskā sastāvdaļa.

Vasņecova radošā darbība dalās divos galvenos posmos: 70-os gados viņš galvenokārt ir sadzīves ainu gleznotājs, bet 80-os — tautas tēlu, pasaku, bīlīnu tēlu un notikumu atveidotājs. Starp šiem abiem posmiem nav asas robežas, — pirmo no tiem var gandrīz uzskatīt par sagatavošanās periodu otrajam. Daudzi pēdējā laika darbi iecerēti un pirmveidos uzņemti jau 70-os gados.

Vasņecova sadzīves gleznas jau no paša sākuma atsedz vienā no viņa daiļrades raksturīgākām pusēm — spēju sniegt tipiskus tēlus. Sākot jau ar 1874. g., kad Vasņecovs ar gleznu "Tējas dzeršana" pirmo reizi piedalījās "peredvižņiku" izstādē, visi viņa darbi par šo iezīmi. Starp tiem sevišķi izceļas "No dzīvokļa uz dzīvokli" (1876.). Tas attēlo veca nabadzīga pensionara un viņa sievas pārveidošanos uz jaunu dzīves vietu. Ar tēlu tipizāciju, dziļo apstākļu izjūtu un līdzjutību savam sīžetam mākslinieks šo tēmu paņēmis, vispārīnā un liel skatītājam dziļi pārdzīvot šķiru sabiedrības zemāko slāņu nožēlojamo dzīvi.

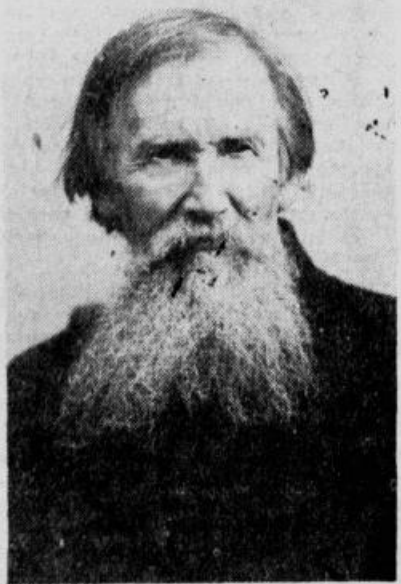
Kritisku attieksmi pret vidēji nodrošinātu šķiru bezdarbīgo dzīvi, pret bezjēdzīgu laika šīšanu kārsu spēlē, rada glezna "Preferanse" (1879.). Līdzīga tai ir "Krogus" (1877.), kurā daudz skaļuma, bet nav īsta prieka.

Vēl pirms sabiedrības dzīvi, iedzīvināšanas viņa parāšanās attēlojums tās, Vasņecovs tuvāk iepazīs arī ar tautas gara dzīvi, tās fantāzijas radītiem mākslinieciskiem tēliem, kas no paauzdes uz paauzdi glabājas lauku atmiņā un ne vienu reizi vien jau bija apgarojuši gan krievu klasiskos dzejniekus, gan muzikus. Vasņecovs dziļi iemēlēja un saprata šo tēlu bagātību, viņš redzēja tajos tautas būdu, ilgu un tieksmju atspulgu. Pārnesot šo atspulgu tipiskos un pilnīgi reālos tēlos uz saviem audekļiem, gleznotājs atrada piepildījumu savām

savdabīgajām dotībām, kas viņam nelāva apstāties un samierināties ar sadzīves ainu tēlojumiem.

Vasņecovam netik arī dzīve Pēterburgā. Tapēc 1878. g. viņš pārceļas uz Maskavu. Ar šo laiku viņa daiļradē sāks nemi pārsvaru otrā posma darbi. Maskavas senlaicīgums, Kremla vēsturiskās celtnes un telpas atstāja savas pēdas daudz mākslinieku darbos. Arī Vasņecovs tām veltī daudz uzmanības. Viņš nododas dažādu literāru darbu ilustrēšanai, kas attēlo seno Maskavu un tās dzīvi (Lermontova poema par tirgoni Kalašnikovu u. c.). Tas viņu vēl vairāk tuvinā krievu tautas tēlojumiem, varonīgajai pagātnē.

Sākot ar 1880. g. rodas visi lielākie un ievērojamākie Vasņecova darbi:

"Pēc Igora kaujas ar polovciešiem" (1880.), kam pamatā tema no "Teiksmas par Igora kauju", "Krievu un skitu cīņas" (1881.), kura nav vēsturisks dokuments, bet simboliski izteic gadsimtiem ilgās slāvu un stepju kļotāju cīņas, "Alenuška" (1881.), kurā daudz tautas pasaku mēitenes — laudāms pamātes atvarā iedzīlās bārenes poētisks tēls, "Varonis krustceļos" (1882.) — Ilja Muromietis pie teiksmainā akmeņa, uz kura rakstīts, ka celš taisni ved nāvē, freskas Vēstures muzejā "Akmeņa laikmets" (1883.) u. c. Vīna ievērojamākais darbs "Varonis" nobeigts 1898. gadā. Pie šīs temas Vasņecovs ar pārtraukumiem nodarbojās veselus 25 gadus.

Kad 1880. g. peredvižņiku izstādē parādījās Vasņecova glezna "Pēc Igora kaujas", vairums sabiedrības to pieņēma ar noraidošu klusēšanu. Nebija

saprotams kā šādu tēmu ietilpināt peredvižņiku grupā, — tā likās pārāk fantastiska, nereālistiska. Pat Stasovs pagāja tai garām klusēdams. Tikai divi cilvēki — Repins un Cistjakovs prata novērtēt gleznas patieso nozīmi, droši un atklāti to arī apzinodami. Repins dzija sašutumā rakstīja Stasovam, ka, ja kritika paiet garām klusēdama tādēļ patiesi mākslinieciskiem darbiem, tad viņš šo kritiku sauc par barbaru, kura uzskati viņu vairākus neinteresē. Cistjakovs, vēstulē Vasņecovam, uzsvēra dziļo nacionālo izjūtu, kas valda gleznā, tipizācijas spēku, kas izpaužas tēlu traktējumā. Ievērojama ir šīs gleznas ainava: plašais, mēģinātais līdzinums pauz Krievijas dabas kļūso, bet spēcīgo skaistumu, — vienkāršās vīstās lauku puses, starp kurām kā nolauzti ziedi atdusas tik daudz jaunu, spēcīgu varoņu, pauz tuvību ar cilvēka likteni.

Gleznā "Varonis" savu vispilnīgāko atveidu krievu mākslā guvuši teiksmainie krievu varoņi Ilja Muromietis, Dobrina Nikitičs un Aloša Popovičs. Monumentāli ir viņu tēli, kas mīerīgi, bet pilni modrības stāv uz krievu zemes robežām un modri vēro, vai ne tuvojas ienaidnieks. Spilgti izteikts katra varoņa raksturs.

80-os gados Vasņecovs gleznojis arī metus Ostrovskā "Sniegbaltīti", kurā uzveda bagātā mākslas mecenāta Mamontova teatris. Šis ziemeņu un pavasara pasakas dekorācijas lieku reizi apliecina Vasņecova lielās kolorista spējas, bagāto izdomu un dziļo tautas ornamentikas un folkloras pazīšanu un izpratni.

90-os gados Vasņecovs uz lauku pārvēršas baznīcu glezniecībā, pārceļoties šai laikā uz dzīvi Kijevā. Šis solis nav izskaidrojams ne ar kādām sevišķām reliģiozām tieksmēm, kuras Vasņecovam centās nieraistit buržuāziskie kritiķi. Tolaik daudzi mākslinieki pēc pasūtījuma gleznoja reliģiozās gleznas, paši būdami ateisti. Tomēr ar šo laiku sākas Vasņecova mākslas noriets. Vīna pēdējos darbos vairāki nejutām tās tipiski nacionālās iezīmes, kas raksturīgas 80-to gadu darbiem.

Savas daiļrades mērķi vislabāk izteicis pats mākslinieks:

"Mēs tikai tad ienesīsim savu daļu vispasaules mākslās dārgumu krātuvē, kad visas savas spēkus atdosim savas dzimtas mākslās attīstībai un spēsim savā, īsti nacionālajā mākslā atspulgot mūžīgo, nepārešo".

Šo nozīmi viņa māksla ir ieguvusi. Pasaules mākslās vēsturē Viktors Vasņecovs iegājis kā viens no visnacionālākajiem māksliniekiem, kura iedvesmes avots vienmēr atradies tautas gara dziļos un kurš prātis parādīti tautas fantāzijas tēlu diženumā reālitāti.

R. Lāce

Kulturas dzīve Padomju Latvijā

Kuldīgas daiļamatniecības vidusskola, darinātā sarkanā stūrīša iekārta kombinācijā "Vulkans" K. Rakeš uzp.

TEATRA SABIEDRISKAIS DARBS

Aizvadītajā sezonā Operas un baleta teatra kolektīvi līdztekus kārtējām izrādēm Rīgā un perifērijā sūtījis mākslinieku brigades pie Liepājas metalurģiem, Ventspils jūrmiekiem un ostiniekiem, Līgatnes papīra taisītājiem, Jelgavas dzelzceļniekiem, Viesītes kolchozniekiem un citur. Padomju Armijas daļās, rūpnīcās, kolchozos un mācību iestādēs sniegti 220 šefības koncerti. Bez tam notikušas 12 skatītāju konferences, kurās studentu, skolnieku, strādnieku un kalpotāju izteiktā kritika un ierosinājumi palīdzēja kolektīvam augstāk celt inscenējumu māksliniecisko līmeni un labāk organizēt savu darbu.

Jaunā sezona Operas un baleta teatru sāksies 5. septembrī, ar operas "Ivans Susaņins" izrādi. Sezonas sākumā sagatavos pēc B. Gorbatova romāna "Neuzvarētie" motīviem darināto Staļina premijas laureāta D. Kabalevska operu "Tarasa Gimene" un C. Puni baletu "Esmeralda".

MĀKSLINIECISKĀS PĀSDARBĪBAS SKATES NOSĒGUMS CĒSIS

21. un 22. jūlijs vairākiem tūkstošiem cēsinieku un rajona kolchoznieku bija plaši izvērsti tautas svētki, kuros viņi svinīgi atzīmēja Padomju Latvijas 11. gadadienu un ar neatslābstošu uzmanību sekoja mākslinieciskās pāsdarbības skates noslēguma norisei.

Pirmajā dienā Cēsu kulturas namā spriegi noritēja rajona mākslinieciskās pāsdarbības koru un deju kolektīvu skates otrais gājiens. Tajā piedalījās 15 labākie kolchozu, kultūras iestāžu un skolu kori, 7 dziesmu ansambļi, 11 deju kolektīvi un cēsinieku simfoniskais orķestris, kopskaitā vairāk nekā 500 dziedātāju, dejojāju un muziķu.

22. jūlija pēcpusdienā Oktobra parkā notika plašs skates noslēguma koncerts, kas iesākās ar 1950. dziedātāju, dejojāju un muziķu parādes gājienu no Pionieru laukuma uz sarakojuma vietu.

Plašajā koncerta programmā, ko izpildīja rajona apvienotais jauktais, vīru, sieviešu un bērnu koris diriģenta A. Krastiņa un diriģenta L. Leiša vadībā, apvienotie deju kolektīvi A. Šķipsnas vadībā un Cēsu simfoniskais orķestris K. Veilanda vadībā, ietilpa klasiku un padomju komponistu vokālie un instrumentālie skaņdarbi, tautas dziesmas un dejas. Koncertu noklausījās vairāk nekā 9000 cēsinieku un apkārtnes iedzīvotāju.

APSPRIEŽ KOLCHOZNIEKA NAMA PROJEKTU

Republikaniskajā projektēšanas institūtā izstrādāts projekts Kolchoznieka namam Rīgā, Maskavas rajonā. Jaunais projekts paredz grandiozu 12 stāvu celtni ar lielu konferenču zāli, viesnīcu un ērtām telpām dažādiem lauksaimniecības specialistu kursiem.

Sajās dienās projektu apsprieda institūta tehniskās padomes paplašinātajā sēdē. Apspriedē piedalījās vadošie Rīgas arhitekti un Maskavas grandiozo celtnu projektu autori — Staļina premijas laureāts L. Gochmans un arhitektūras zinātnieks doktors V. Oltarņevskis. Projekts guva atzinīgu novērtējumu.

IZSTĀDE TUKUMA MUZEJĀ

Tukuma mākslas muzejā atklāta krievu un latviešu mākslinieku gleznu izstāde. Krievu mākslu izstādē pārstāvi K. Brilova "Abaza portrets", A. Bogoļubova "Neapoles ainava", N. Kramskoja "Kovalevska portrets", I. Grabara "Pavasara ainava" un citi darbi. No latviešu mākslinieku darbiem izstādē eksponētas J. Tilberga, E. Kalniņa, N. Breikša un A. Zviedra gleznas.

Par pilnvērtīgu bolševika tēlu

DRAMATURGIJAS PAMATUZDEVUMS

Padomju teatrim uzticēts liels uzdevums: audzināt skatītāju komunisma ideju garā. Šis uzdevums vissekundīgāk izpildāms, parādot skatuves tēlos mūsu laika labāko cilvēku darbus un domas. Lūk, tādēļ teatrim tik nepieciešamas lūgas, kur galvenā figura ir bolševiks. Tādi pareizi uztverti, meistarski uzturēti bolševiku tēli kā komissars Koškins K. Treneva lūgā "Lubova Jarovaia", komissars V. Ivanova lūgā "Brunu vilciens", Goduns B. Lavreneva lūgā "Lūzums", komissars Artems un Strižens A. Korneičuka lūgā "Eskadras bojā eja" turpina teatru un skatītāju interesēt arī šodien, kaut arī notēlotie notikumi norisinājušies pāgātnē, pilsonu kara laikā un kaut arī šīs lūgas uzrakstītas apmēram pirms 20 gadiem.

Minētajās lūgās parādītie bolševiki ir dažādas individualitātes, taču viņiem ir arī kopīgas, bolševikiem tipiskas īpašības. Tie ir cilvēki, kas par savas dzīves uzdevumu izvēlējušies cīņu par tautas brīvību un laimi. Vīni ir līdz galam uzticīgi partijai un revolūcijai. Vīni allaž ir uzvarētāji, pat bojā eļot, jo nav uzvaramas idejas, kuru vārdā tie dzīvojuši un cīnījušies.

Arī latviešu padomju dramaturģijā ir lūgas, kurās redzam bolševikus — cīnītājus par latviešu tautas atbrīvošanu no buržuāzijas jūga. Andreja Upša romāna "Zaļā zeme" dramaturģijums attēlo latviešu zemnieku dzīvi pirms bolševiku partijas tapšanas, taču Andra tēli rakstnieks parāda cilvēkus, kuros verd liecmainis naidis pret ekspluatatoriem un nelokāma apņēmība cīnīties pret netaisnīgo sociālo iekārtu. Nav šaubu, ka no tādiem cilvēkiem jaunos vēsturiskos apstākļos izaugs revolucionāri.

ANNA LĀCIS.
Valmieras teatra galvenā režisore

V. Lāča romāna "Vētra" dramaturģijumā parādīti vairāki komunisti — Silenieks, Alja, Zuburs. Tomēr jāatzīst, ka pilnvērtīga materiāla bolševika tēla atklāšanai teatris no dramaturģijuma autoriem nav saņēmis. Skatuve nepieļūdzami atklā atšķirību starp dramaturģijuma autoru podomu un to, kas paveikts īstenībā. Jebkurš tēls kļūst mākslinieciski pārliecināts nevis ar autoru deklarācijām, bet pirmkārt darbībā. "Vētras" inscenējumā skatītājs redz, kā Silenieks liek Zuburam domāt un nākt pie atziņas, ka par brīvu dzīvi iācinās kopā ar tautu. Tas ir pārliecināšs moments bolševika tēlam. Taču sīkta tālākā attīstībā Silenieks sāks runāt vispārīgi. Un epizodu, kurā Silenieks vada pagrīdes sapulci mežā, dramaturģijā nezin kādēļ vispār izlaidusi. Tādēļ dramaturģijums nedod pietiekami daudz izteiksmes materiāla, lai varētu radīt izcila revolucionāra darbinieka tēlu.

Pagrīdniecē Aljai veicami dažādi partijas uzdevumi. Plūdmalē viņa ieradusies, lai nodotu skreļļā. Kūdras račēju vidū viņai uzticēts agitācijas darbs. Taču skatītājs to neredz, spiests noticēt kaileem apgalvojumiem. Bet Alja neatlaidība, uzticība partijai, prasme pārvarēt šķēršļus varētu gūt spilgtu izpausmi, tad, ja viņa lūgā patiešām izpildītu uzticētos uzdevumus.

Lielisku materiālu aktieriem dod dramaturģijuma pirmā aina. Zuburs aizstāv nepazīstamu meiteni pret neliešu uzbrukumu. Cilvēks ar tik dziļu patiesības izjūtu, ka šī izjūta liek viņam aktīvi darboties, — var kļūt par bolševiku

ku un tāds kļūs, ja viņa personiskais godgums un drosmie pacelsies līdz sabiedriskā godguma un drosmes līmenim, ja viņš visu savu dzīvi atdos darba lauku cīņai par buržuāzijas gāšanu. Zuburs iziet šādas attīstības ceļu, bet šis process dramaturģijumā attēlots nepilnīgi. Romāns Zuburs aug, izpildot nopietnus partijas uzdevumus: dramaturģijumā viņš darbojas galvenokārt ar Vīdes provokāciju atmakošanu, turklāt Vīdes atmakošana ir galvenokārt Māras nopelns. Tādā kārtā redzams, ka "Vētras" dramaturģijums zināmā mērā sarežģī romāna varoņu tēlu pilnvērtīgu izveidi.

A. Vīka un M. Zuņtnera lūgā "Liesma naktī" galvenais varonis ir komunistu pagrīdes grupa, kurā ietilpst bezbailīgi, dziļi principiāli revolucionāri cīnītāji. Atsevišķie šīs grupas locekļi pietiekami individualizēti. Zvīznes tēls pasvītrotā nelokāma pārliecinātība, Cīrula tēls — stingrība. Vēvera tēls — nāids pret ekspluatatoriem. Ilze plaši izstāsta savas domas un jūtas, bet viņas darbība aprobežojas ar līdzdalību pagrīdes sapulcē un ar to, ka viņa nedodas izmeklēšanas tiesneša draudiem. Pagrīdnieces aktīvās īpašības parādītas nepietiekami spilgti.

Lūgā nav tautas skatu, lai gan, nepārdot komunistu darbu masās, grūti parādīt partijas ciešās saites ar tautu, tautas gatavību liet partijas norādīto revolucionārās cīņas ceļu. Mātes un šofera Zīles pāriešana komunistu pozīcijās visai vāji atspoguļo partijas autoritāti tautā.

Daudz savos darbos padomju dramaturģija iedvesmu smēlusi socialisma uzcelšanās heroikā. Bolševiku — pilsonu kara varoņu, ārmēru intervētu un kontrerevolūcijas sargāvēju vietā stājas

bolševiki — cīnītāji par socialistiskās sabiedrības uzcēšanu padomju zemē, cīnītāji pret kapitalisma atliekām cilvēku aozinā un sadzīvē, dabas spēku savaldītāji un uzvarētāji. Jaunais vēsturiskais apstākļos šie cilvēki ir cieši saistīti ar tautu līdz galam uzticīgi Lenina-Staļina partijai, gatavi pārvarēt jebkuru šķērslī un grūtību. Vīni aktīvi uzbrūk "objektīvajiem apstākļiem", izmaina tos par labu socialistiskam.

A. Korneičuka lūgas "Makars Dubrava" centrālā figura ogļračis Makars Dubrava jau vecs vīrs, turklāt viņu satriekuša bēda: par karā kritušo dēlu. Taču viņš strādā ar milnu enerģiju, lai šo ātri atjaunotu šachtu, un prot ar savu entuziasmu aizraut arī citus vecos ogļračus. Personisko un sabiedrisko interešu kopība, kas bija tipiska pilsonu kara varoņiem, Makaram Dubravam izaugusi par viņa raksturīgu organisku elementu. Padomju Dzimtenes interese jau kļuvis par vecā strādnieka vistuvākajām, visbūtiskākajām interesēm. Dzīvoļot ar šīm interesēm, viņam padzīlīnās bolševistiskā principiālitāte (viņš raksta avīzē pret savu znotu), viņš radies nemīgtis nemiers, trauksme uzlabot ogļraču darba metodes Radoša trauksme — tas ir spēks, kas viņu nasarga no vecās naviatītes un saglabā bolševika uzbrūkošo garu.

A. Jakobsona lūgas "Trīs kapteiņi" ("Celtņieki") galvenā figura Kotkass ir liela mēroga partijas darbinieks. Arī viņam raksturīga bolševistiskā īpašība — nerimtīga virzīšanās uz priekšu. Nupat beigušās svinības sakarā ar osas atjaunošanu, bet viņš jau gatavs jaunai partijas uzdevumu izpildei, jaunam varondarbīem, dodas tālā zinātniskā ekspedīcijā.

Kolchozu priekšsēdētājs komunist Andrejs Vitoļs Annas Brodeļes lūgā "Dedzīgās sirds" parādīts daudzpusīgā darbā, šā darba attīstībā, cīņā pret šķiras ienaidnieku un paštēnes paliecinātā cilvēka apzīnā. Vitoļs allaž, sadarbojās ar komjauniešiem, palīdz

viņiem augt. Tas patiešām ir tēls kustībā uz priekšu.

Teatris labprāt strādā pie šādu lugu inscenēšanas, jo, parādot uz skatuves padomju cilvēka labākās īpašības, tas sekmē skatītāju morālo izaugsmi.

Pirmās staliniskās pēckara piecgades oļgmētermina izpilde bija bāze, uz kuras izvērties bolševistisks uzbrukums ar mērķi pārveidot dabu, likt tai kalpot toreizējai komunistiskajai sabiedrībai. Pēdējo gadu varonīgā darba procesā padomju laudis varēni izauguši. Vīnos attīstās jaunas komunistiskās īpašības. Šie laudis ir tas reālais spēks, kas uzceļ dižēnās komunisma celtnes, ēģāntiskās ar savu vērtību, grandiozas ar savām perspektīvām padomju sabiedrības attīstībā.

Pēdējās laikā mūsu zemes rūnīcās labākajiem strādniekiem atlauts izmantot personīgo zīmogu. Tas viņu ražoto produkciju atbrīvo no pārbaudes tehniskajā kontrolē, bet līdz ar to uzliek pienākumu strādāt pēc labākās sirdsapziņas, t. i. nepieļaut brāķi. Un ja brāķis tomēr ir gadījies, tad pašam par to jāpazīno. Ja par šo jaunievedumu nopietni padomā, kļūst skaidrs, ka tam mūsu sabiedrības attīstībā ir gluži vēsturiska nozīme: strādāt pēc sirdsapziņas, tā taču jau ir reāla komunistiskā dzīve.

J. Čepurina lūgas "Sirdsapziņa" varone Jūlija ir kādas Staļingradas rūnīcas kontroles meistere. Vīna ir jauna partijas biedre un sapno par to, ka vārdu "pārbaudīt" varētu aizstāt ar vārdu "uzticēt". Vīna grib panākt, lai labākajiem strādniekiem pašiem uzticētu savu darba pārbaudi. Vai Jūlijas sapnis reāls vai arī tikai skaists, bet neaizgniedzama ideja? Lūk, Maksims mēģina ar Jūlijas uzticēto zīmogu noslēpt paša sarazoto brāķi. Tas, šķiet, runā pret Jūliju, sapna realitātē. Taču rūnīcas strādnieki asi nosoda brāķa ražotāju. Lūgā autors parāda lielsku ainu kurā patiesīgi atklājas padomju cilvēka jaunās morālās īpašības. Tehniskās kontroles darbinieki dedzīgi strīdās ar Maksima brigadieru

Turpinājums 4. lapa pusē

„Literatūras un Mākslas” intervijas

Muzikas druvās kopēju jaunā maiņa

Mūsu līdzstrādnieks griežas pie Latvijas PSR Valsts konservatorijas direktora LPSR nopelniem bagātā mākslas darbinieka Jāņa Ozoliņa ar lūgumu informēt „Literatūras un Mākslas” lasītājus par Konservatorijas šā gada izlaidumu un par absolventu turpmākajām gaitām. Publicējam šo sarunu.

Kāds jaunais mākslinieks šogad sagatavojis mūsu republikas muzikas augstskola?

Latvijas PSR Valsts konservatorijas izlaidums šogad ir īsti prāvs. Konservatoriju beigusi 28 jauni muzikā. Vislielāko izlaidumu devusi vokālā fakultāte. Republikas dziedotņu saimi papildinās 10 pienācīgi izglītoti mākslinieki — Boriss Burds, Kornelijs Cīrcene, Nadežda Čudnova, Marija Kuzanjana, Tamara Leite, Mirdza Ozoliņa, Ariāna Rudinova, Marina Rjabova, Austrā Rūdena un Edmunds Vesers. Klavieru fakultāti beigusi Austrā Birkmane, Vera Cīrcene, Minna Daņileviča, Valdis Krastiņš, Vita Līversona un Maija Salva. Orķestra fakultātes stīgu instrumentu nodaļu beidzis Joachims Brauns, Evars Lielbārdis, Bella Rubinšteina, bet pušamo instrumentu klasi — Jānis Pasītis un Arnolds Kone. Komponistu saimē kā krievu sagatavots spēks ietilpst Jurijs Glagoļevs. Prāvu papildinājumu Konservatorijā dod republikas kordirģentu kadriem. Kordirģentu fakultāti beigusi Margrieta Aulika, Rita Ģibole, Emma Džilovjāna, Atāla Rīdāniece, Ludvigs Simanovičs un Mirdza Uļpe.

Kā Jūs vērtējat Konservatorijas absolventu mākslinieciskās gatavības līmeni?

Mūsu muziku jaunās maiņas māksliniecisko gatavību viszīmīgāk raksturo sekmēs mācībās. Šā gada absolventu vidū ir 3 teleamnieki — pianiste Daņileviča, vijolniece Brauns un komponists J. Glagoļevs. Izcilās dabiskās dotības apvienojot ar nopietnām mācībām kā specialitātē, tā arī teoretiskajos priekšmetos, viņi izauģuši par māksliniekiem, kas dara godu savai mācības iestādei un spēš ienemt cienjamu vietu mūsu republikas mākslas dzīvē.

Nopietnu māksliniecisku gatavību aizsargā arī pārējie absolventi. Tas bez šaubām ir Konservatorijas vispārējā mācību un audzināšanas darba līmeņa celšanās rezultāts. Īpaši pēc VK(b)PK lēmuma par V. Muradeli operu „Lielā draudzība” mūsu Konservatorijā daudz darīts, lai nostiprinātu pedagogu kadru, paaugstinātu prasības kā tīri profesionālā, tā sabiedriski idejiskā ziņā. Partija mums allaž atgādina, ka padomju augstskolām jāsaprot darbiniekus, kas ir ne vien augsti kvalificēti savā aroda pratēji, bet arī vispusīgi izglītoti sabiedrības locekļi.

Protams, arī šodien nevaram apgalvot, ka mēs jau spējam sniegt saviem audzēkņiem padomju augstskolas lielajiem uzdevumiem atbilstoši daudz tiklab profesionālā, kā arī sabiedriski politiskās audzināšanas jomā. Te vēl jā-

piebilst, ka tāpat kā visās mākslas nozarēs, ārkārtīgi strauji aug prasības, ko mums uzstāda cildenis pienākums kļūt par jo spēcīgu nodaļu padomju tautas komunistiskās audzināšanas darbinieku pulkā. Taču droši varam apgalvot, ka zināms progress Konservatorijas darbā ir saskatāms. Un Konservatorijas pedagogu saimes uzdevums gādāt, lai šis progress kļūtu arvien straujāks, lai visās fakultātes mācību darbs balstītos uz stingri zinātniskiem pamatiem, uz padomju metodikas jaunākajām atziņām, lai mācībās un audzināšanā vienmēr tiktu ievēroti ideoloģijas un jo sevišķi muzikas jautājumiem veltītajos partijas Centrālās Komitejas lēmumos un partijas preses rakstos izteiktie norādījumi. Tad panākumi neizpaliks.

Kāds hūs Konservatorijas absolventu turpmākā darba lauks?

Padomju zemē nav un nevar būt jaundzima par to, ka augstskolu pabeidzis specialists nespēj atrast darbu savā nozarē. Tas pilnā mērā attiecas arī uz Konservatoriju beigušajiem. Cita par kultūras, tai skaitā arī muzikas kultūras, pārpilnību mūsu zemē paver neierobežotas darba iespējas visiem Konservatoriju beigušajiem. Gan izpildītāja māksla, gan pedagogija, gan radošais darbs ar mākslinieciskās pašdarbības kolektīviem — lūk, kupli jālozē draugi, kurā aicināti strādāt mūsu jaunie muzikas darbinieki.

Minēšu dažus piemērus, kas raksturo, kā Padomju valsts jaunajiem speciālistiem nodrošina spējam un zināšanām atbilstošu darbu. Turpmākajam darbam Konservatorijā atstātas pianistes M. Daņileviča, M. Salva un kordirģente M. Aulika. Filharmonijā un Valsts kori turpmāk dziedās M. Ozoliņa, A. Valdēna, E. Vesers. Radiokomitejas orķestri spēlēs J. Brauns, E. Lielbārdis un J. Pasītis. Pušamo instrumentu nodaļas absolvents A. Kone vadīs muzikas daļu Jaunatnes teātri. R. Ģibole, E. Džilovjāna, L. Simanovičs, M. Kuzanjana mācīs dažādas muzikas disciplīnas Rīgas un periferijas skolās. Vairākus šā gada absolventus paredzēts izvirzīt uz aspirantūru.

Tie, kā jau teicu, ir tikai dažādi piemēri. Specialitātei atbilstošu darbu strādās arī visi pārējie Konservatorijas absolventi. Jācer arī, ka tiklab jaunie vokalisti, kā arī pianisti un instrumentālisti aktīvi piedalīsies mūsu koncertdzīvēs kuplināšanā, tieši saskarē ar visplašākajām tautas masām, attaisnodami padomju tautas lielo gādību, kuras rezultātā viņi izveidojušies par nopietnu muzikālo izglītību guvušiem māksliniekiem.

DRAMATURĢIJAS PAMATUZDEVUMS

Nobeigums

un visu brigādi. Abas buses pastāv uz savu atbildību par Maksima rīcību. Tas pēc sava rakstura ir patiešām jauns konflikts dramaturģijā. Te no padomju dzīves īstenības nemals konflikts aizstāj veco, dramaturģijā pierasto konfliktu, kurš izrietēja no tā, ka cilvēks mēģināja novēlēt atbildību uz otru cilvēku. Teatris varēja cerēt, ka autors savu radošo ieceri novedīs līdz galam, attēlēs Jūlija tēlu, parādīs, kā pēc notikuma ar Maksimu bolševiki ideju par darbu pēc sirdsapziņas droši virzīs masās. Taču J. Čepurins tikai ar vieglu uzskaidrošanu parāda, ka Jūlija ideja rod atbalstu komunistos un visā rūpnīcas kolektīvā, neturpinot Jūlija tēla izveidošanu un pirmajā plānā izvirzot Maksima pāraugšanas tēmu. Pie tam autors aizmirst arī to, ka divas tēlas ains nav iespējams parādīt, kā pāraug cilvēks, kura apziņa dzīlī jau ir buržuaziskā rekordisma stilma.

A. Krona lugā „Partijas kandidāts” ietama jaunās dzīves dvesma. Dramaturģis balstās uz atsevišķas nozīmīgas parādības mūsu zemes rūpniecībā. Strādnieki angūst vairākas profesijas, mēģina visas operācijas, kas valdības zinātnas detaļas paratavošanai. Šim darba ražību celošam jaunievedumam dzīlī ietilpnē strādnieka psihe. Vēlā darba kompleksa uzticēšana sekmē vienpusības pārvarēšanu, jau pašā darba procesā likot pamatu plaša redzes loka izveidošanai strādniekā, — un tas tieši ir atkal solis uz komunismu.

Bet savas radošās ieceres atrisināšanai A. Krona jau pašā sākumā nosprauz nenoreizu ceļu Krona varonis — jaunais strādnieks, stāv zemāk par ideju, kas viņam iecerēta. Viņš tikai pamazām sāk saprast, ka novatoriskā nasākuma jēgu. Ilgu laiku strādādam kopā ar savu darba biedru, viņš nav spējis saprast, ka tas ir sīks cilvēks, kuru interesē tikai personiskā labklā-

ība. Viņš no sirds iemil kādu žurnalisti un atkal neredz, ka ir viņa tikai līdzeklis ērti iekārtoties. Tādā kārtā konkrētā darbība parāda, ka lugas varonis ir visai aprobežots cilvēks. Pie tam dramaturģis viņu nostādījis tādā stāvoklī, ka tas visu laiku aizstāvas pret neista draugu un vilīgās ligavas machinaciām.

Nupat minētie piemēri parāda, ka mūsu jaunākā dramaturģija, tēlodama bolševikus, mēģinādama atklāt komunistiskās ieatmes padomju cilvēkā, ļoti bieži atņem mūsu dzīvēs centrālo varoni tēliem vajadzīgo spilgtumu, nostādot viņus pasīvās aizsardzības pozīcijās, neuzsverot bolševiku kaujiniecisko trauksmi uz priekšu, ko tik spilgti redzam reālajā dzīvē.

Lielā daļā dramaturģu neatsaucas visjaunākajām mūsu dzīves parādībām. Acīmredzot tas notiek tādēl, ka dramaturģi neuzskata sevi par pietiekami sagatavotiem šāda atbildīga uzdevuma veikšanai. Iepriekš minēto un daudz te neminētu lugu trūkumi patiešām pierāda, ka dramaturģi vēl nepietiekami iedziļinās mūsu reālajā dzīvē un tādēl nespēj to īsti pareizi atspoguļot. To jūt paši autori un jau sākot ar lugas otro pusī, atstāj galveno tēmu, nododamies dažādā nenozīmīgu blakus motīvu atrisināšanai. Ir vēl tādi dramaturģi, kas pamatīgu dzīves pazīšanu mēģina aizstāt ar „stipru” dramaturģiju. Šie autori aizraujas ar „spēcīgu konfliktu”, saprazdami ar šo jēdzienu sadursmi starp pretēju uzskatu, antagonisku nometnu cilvēkiem. Padomju cilvēkiem pretim tiek nostādīti visādi noziedznieki, par padomju ļaundim nomaskojušies svešinieki. Tipisku apstākļu un tipisku raksturu vietā stājas nejausi atšķirli un nejausi raksturi.

Skaidrs, ka šiem dramaturģiem ir aplams priekšstats par konfliktu padomju dramaturģijā. Pretēju padīgu cilvēku konflikts notiprinājies ārkuru

Centralā lellu teatra izrādes Rīgā

9. augustā Valsts Krievu Dramas teatra tēlnās sāk savas viesizrādes Rīgā viens no savdabīgākajiem Padomju Savienības teatriem — Centralais lellu teatris, ko vada Stalina premijas laureāts, Krievijas PFSR tautas mākslinieks Sergejs Obratcovs.

Teatris katru dienu sniegs divas dienas izrādes bērniem un vakara izrādi pieaugušajiem. Repertuārā bērniem ir četri uzvedumi: K. Matvejeva „Burvju galoša”, J. Tarachovskas „Uz lidakas pavēli”, M. Polivanova „Jautrie lācēni” un N. Gerneta un T. Gureviča „Zoslēns”. Pieaugušajiem skatītājiem teatris parādīs trīs uzvedumus: „Ilja Muromietis — zemnieka dēls”, komediju „2:0 mūsu labā” un satirisko „Lellu koncertu”.

Visi trīs inscenējumi pieaugušajiem nārsiņā dažādus žanrus, dažādas tematiskās līnijas, kas iezīmējušās Centralā lellu teatra repertuārā tā divdesmit gadu ilgajās jaunrades gaitās. Asals satiriskais virziens, kas raksturo S. Obratcova inscenējumu lielā lieldaļu, radīs spilgtu izpausmi tādās izrādēs kā „Tavu akropstu vēdās”, ko teatris sniegs Rīgā 1949. gadā, un parodiā „Lellu koncerts”, ar kuru teatris viesosies šoreiz. Šī izrāde asi izsmie haltūru, bezideiskumu, novecojušos štampus, ar kuriem kā ar buržuaziskās geumes atliekami, vēl šur tur nūkas sastopies mūsu estrades koncertos.

Pavisam no citas puses Centralais lellu teatris parāda sevi ļaunajā uzvedumā „Ilja Muromietis — zemnieka dēls”. V. Kurdiomovs šo lugu uzrakstījis, izmantojot krievu tautas bilnu motīvus. Tā ir krāšņa izrāde, kas pastāsta par krievu tautas vispopulārāko senlaiku varoni.

Beidzot, V. Polakova luga „2:0 mūsu labā” ievadījis teatru tam pilnīgi ļaunā žanrā — mūsdienu padomju dzīves liriskās komedijas lomā. Šajā izrādē nav ne fantastikas, ne satiras, ne groteskas. V. Polakova luga stāsta par vienkāršiem padomju cilvēkiem, par viņu interesēm un attieksmēm, savijot sīzeta intriģu zinātni, sportu un mīlestību, kas pārstāvēti vecā astronomijas profesora, ļaunā zinātnieka — paleontologa, medicīna, studenta, sporta meistar un citos tēlos. Uzveduma inscenētājs S. Obratcovs, tāpat mākslinieks V. Tuzlukovs, pēc kura metiem izveidotas lelles un dekorācijas, / un viss aktīvu kolektīvs centušies apveltīt lellu pasauli ar dzīves īstenības iezīmēm. Dekorācijās atspoguļota jaunā padomju Maskava, lelles var viegli saskatīt pazīstamu vienkāršu, labu padomju cilvēku raksturīgās īpašības, kas parādītas ar nedaudz lielāku komisma piederu nekā tas mēdz būt īstenībā.

Savas viesizrādes Rīgā Centralais lellu teatris nabeigis 26. un 27. augustā ar diviem Sergeja Obratcova radošaj darba vakariem.

L. Spets,

Valsts Centralā lellu teatra literārās daļas vadītājs

antagonisma sašķeltas sabiedrības mākslā. Mūsu sabiedrības, komunistam tuvojošās sabiedrības mākslā konflikts nav antagonisks. Tas bez šaubām attiecināms tikai uz lugu, kas stāsta par padomju dzīvi. Antagonisks konflikts turpretim nepieciešams visās tajās lugās kur runa ir par padomju zemes, padomju ļaunu, padomju ideoloģijas sadursmi ar imperialisma nometni.

Līdz ar tendenci izcelt bolševiku, aktīva varona tēlu, mākslīgi „pagāp” konfliktu, atklājas arī cits padomju dramaturģijas trūkums, kad bolševiku rīcība neiek jūtami neietekmē lugas darbības norisi, kad sīzētiskā vāji izveidots tēls neizsmeļiedz realitiskās inteleksmības līmeni. Te bolševiks ir tikai komunistisko ideju rupors. Tas parasti notiek tādēl, ka autors nepietiekami pazist tēlojamās personas dzīvi.

Bolševiks — tas ir lielu sapnu un lielu domu cilvēks. Bet šī būtiskā īpašība daudzos darbos ir ļoti vāji apgaismota. Te lielā mērā vainojams arī teatris, kas daudkārt mēģinājis dramaturģu „iebaidīt” ar apgalvojumu, ka idejiski piesātinātā monoloģi it kā esot neskatuvisks. Tāda „teorija” ir ne tikai nepareiza, bet arī kaitīga. Neskatuviska ir retorika, ar konkrētu mērķi nesatīstīti spriedējumi un izskaidrojumi. Toties runa, kas virzīta uz noteiktu mērķi, runa, kas ietekmē tālāko darbības norisi, ir skatuviska.

Droši varam teikt, ka dramaturģija ir tautas pārādniece. Teatris sapnā par iespējami parādīt uz skatuves padomju tautas trauksmi uz priekšu, straujo gaitu uz komunismu, teatris grib arvien vairāk un vairāk savīnot „skatītāju attēlojot uz skatuves ražošanas novatoru, augstu ražu meistaru, lielu zinātnieku, miera cīnītāju, jaunās paaudzes audzinātāju, īstu padomju ģimeni — vārdu sakot, teatris no sirds vēlas iemiesot skatuves tēlā padomju cilvēka labākās, jaunās, komunistiskās iezīmes, kuru spilgtākais nesējs ir bolševiks.

Maskavas padomes vārdā nosauktais teatris

Saruna ar teatra direktoru S. Zimnicki

Maskavas padomes vārdā nosauktais teatris ir viens no vecākajiem padomju teatriem, kas nodibināts pēc Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas. Par savu galveno uzdevumu teatris vienmēr uzskatījis — parādīt mūsu lielā Stalina laikmeta cilvēku tēlus, propagandēt padomju progresīvās patriotiskās idejas, aktīvi piedalīties darba lauku masu komunistiskajā audzināšanā.

Jau kopš pirmajām pastāvēšanas dienām Maskavas padomes vārdā nosauktais teatris, kuru toreiz vadīja ievērojamais teatra darbinieks J. Lubimovs-Lanskis, centās uzņemt savā repertuārā vēsturiskas revolūcionaras lugas, kā arī tādas dramaturģijas darbus, kas iemieso mākslinieciskos tējos pilsonu kara heroiku. Mēs lepojamies ar to, ka 22 mūsu teatra skatuves pirmo reizi visā Padomju zemē parādīts tāds padomju dramaturģijas etapa darbs kā V. Bila-Belocerkovska „Vētra”, pie kura jaunās redakcijas teatris strādā patlaban. Kā pirmais visā Padomju Savienībā teatris uzvedis arī divas lugas, kuru pamatā ir D. Furmanova izcilie darbi „Dumplis” un „Čapajevs”.

1940. gadā par teatra māksliniecisko vadītāju kļuva padomju teatra ievērojamais meistars, Stalina premijas laureāts, PSRS tautas mākslinieks Jurijs Aleksandrovičs Zavadskis. J. Zavadskas atnākšanai bija liela nozīme teatra jaunrades gaitās.

Lielā Tēvijas kara bargajos gados teatris radījis vairākus padomju tautas slavenajai cīņai veltītus uzvedumus. Minēsim divus no tiem — L. Leonova lugu „Iebraukums” un F. Kņorres — „Sastapšanās tumsā”, par kuru inscenējumam (kopā ar „Otello” uzvedumu) J. Zavadskim piešķirta Stalina pirmās pakāpes premija.

Pēckā gados teatris daudz un neaizāidīgi strādājis, turpinot pilnvērtīga padomju repertuāra izveidošanu. Pie tam mūsu teatra īpatnība ir darbs ar jaunajiem dramaturģiem. Tieši uz mūsu teatra skatuves debīta A. Sofronova ar lugu „Kāda pilsēta”: sadraudzībā ar teatru viņš uzrakstīja otru savu lugu „Maskaviešu raksturs”. Maskavas padomes vārdā nosauktais teatris viens no pirmajiem uzveda arī A. Surova lugu. No pārējiem jaunajiem autoriem, kuru lugas uzvedis mūsu teatris, minēsim S. Klebanovu un A. Mariamovu („Ipašas domas”), A. Borozinu un A. Davidsonu („Trešā kursa students”), I. Kaškadomovu un S. Korolkovu („Biedri maskavieši”).

Pirmo reizi ierodoties viesizrādēs Padomju Latvijas galvaspilsētā, teatris parādīs tās skatītājiem ne vien nupat aizvadītās sezonas inscenējumus, bet arī vairākus iepriekšējo gadu uzvedumus, kas ir visraksturīgākie teatra jaunradē.

Šogad teatra darbinieku grupai ar J. Zavadski priekšgalā piešķirta Stalina premija par izrādi „Ausma pār Maskavu”. Savā laikā „Pravda” novērtēja šo uzvedumu šādiem vārdiem: „Izveidota spilgtā, seniskajam krāsām bagāta svētku izrāde”. Parādīt komunistiska saredzamā iezīmes mūsu laika biedru raksturā — tāds bija galvenais uzdevums, ko sprāda sev teatris, strādājot pie šīs lugas.

Čhuai par mieru veltīts viens no teatra pēdējā laika darbiem — A. Pervenceva luga „Jaunākais partneris”. Arī šo izrādi augsti novērtējusi padomju sabiedrība, kas, starp citu, atspoguļojies laikraksta „Pravda” slējās. Rīdziniekiem parādīsim vēl vienu pēdējās sezonas uzvedumu — jauno autoru, komjaunatnes preses darbinieku I. Kaškadomova un S. Korolkova komediju „Biedri maskavieši”. Šis darbs stāsta par Padomju zemes galvaspilsētas augsto ēku celtnieku darba ikdienu un to raksturo romantika un dziļš lirisms.

Līdztekus padomju autoru lugu teatra repertuārā plaši pārstāvēta klasiskā dramaturģija — krievu un rietumu. Starp citu, viesizrādēs sniegsim vienā no A. Ostrovska reti inscenētajām lugām — „Skaitulis virietis”. Kā to savā laikā atzīmēja laikraksts „Sovetskoe Iskustvo”, „šis aizmirstās lugas atdzimšana uz padomju skatuves

ir neapšaubāms J. Zavadskas nopelns”. Dzīlas cilvēcejas jūtas, — lūk, kas pievērsa teatra uzmanību šim darbam, lūk, ko mēs centāties iemiesot izrādē. Otrs krievu klasikas darbs, ko tāpat mūsu dienās saucis atkal dzīvā Maskavas padomes vārdā nosauktais teatris, ir lielā krievu fabulista I. Krilova komedija „Modes veikāls”. Ar viņam raksturīgo satirisko asumu I. Krilovs izsmējis šajā komedijā vecās krievu mīzniecības zemošanos ārzemju priekšā. Mēs parādīsim arī D. Fonvizina nemirstīgo komediju „Pusaudzis”.

Rietumu klasika mūsu viesizrāžu repertuārā pārstāvēta ar Šekspira, Lope de Vegas un Goldoni darbiem. „Otello” uzvedums, ko teatris veicis pirms astoņiem gadiem un kas pēc tam piedzīvojis vairākus nekā trīsdesmit izrāžu, joprojām nomainīgi saista padomju skatītājus. Šekspira augstā humanisma cīnītāja interesi.

Samērā maz pazīstamā Lope de Vegas komedija „Šķēlmīgā mīlētaja” smeltījus mūsu uzmanību ar savu dzīves prieku, dzirkstošo jautrību un lielo dramaturģisko meistarību. Šo izrādi rīdzinieki skatīs pat agrāk par maskaviešiem, kuriem to galavojamies parādīt tikai pēc pārbaudīšanas no viesizrādēm. Goldoni teatra repertuārā pārstāvēts ar divām viņa labākajām komedijām — „Viesniece” un „Jocīgais gadījums”.

Bez jau pieminētajiem uzdevumiem Rīgā vēl sniegsim šādas izrādes: V. Panovas „Meitenes”, A. Spešneva un M. Maklarska „Bietamā” krustceļā” un A. Borozina un A. Davidsona „Trešā kursa students”.

— Teatris ierodas viesizrādēs pilnā sastāvā. PSRS tautas mākslinieci, Stalina premijas laureāti V. Mareku rīdzinieki redzēs viņas repertuāra labākajās lomās — viņa tēlos Kapitoliņu Solncevu A. Surova lugu „Ausma pār Maskavu” un Mirandoliņu Goldoni komedijā „Viesniece”, PSRS tautas mākslinieks, Stalina premijas laureāts N. Mordvinovs tēlos Kurepina lomu „Ausmā pār Maskavu”, bet tam vēl Otella Šekspira trāģedijā un kavalieri Rīpostru „Viesniece”. Rīdzinieki iepazīsies arī ar tādu izcilu padomju skatuves meistarū kā Krievijas PFSR tautas mākslinieku, Stalina premijas laureātu F. Ranevskas, O. Abduova, B. Olenina, Krievijas PFSR tautas mākslinieku P. Geragas un R. Plata, Krievijas PFSR nopelniem bagāto mākslinieku B. Lavrova, S. Godzi, E. Margolīna, K. Mičaljoņa, T. Oranogova, M. Siderkina un daudzu citu jaunrādī.

Teatra režisura bez J. Zavadskas pārstāvēta vēl ādiem vārdiem kā Krievijas PFSR nopelniem bagātā mākslas darbinieci, Stalina premijas laureate J. Stradomska, Krievijas PFSR nopelniem bagātie mākslinieki J. Smiļkins un A. Šaps, I. Anisimova-Vulfa. Teatra galvenais dekorators, kura skatuviskā ietērpā sniegtām visas viesizrādes, ir Krievijas PFSR nopelniem bagātais mākslas darbinieks, Stalina premijas laureāts M. Vinogradovs. Muziku atsevišķiem uzdevumiem devuši komponisti V. Solovjovs-Seļdovs A. Arlamonovs, Nikita Bogoslovskis, J. Birjukovs, K. Molčanovs, A. Spadavekija. Teatra muzikālo daļu vada profesors J. Juroveckis.

Lai īsajā laikā posmā, kas ir mūsu rīcībā, iespējami plašāk un pilnīgāk iepazīstinātu Rīgas skatītājus ar teatra darbu, viesizrādes sniegsim viena laikā uz divām skatuvēm — Valsts Operas un baleta teatru un Akademiskā Dramas teatru. Paralelā darba uz divām skatuvēm mūsu teatrim ir parasta lieta, tāpat mēs strādājam arī Maskavā. Laikā, ko pavadīsim Rīgā, esam paredzējuši sarīkot vairākus pasākumus, lai nodibinātu sakarus ar skatītājiem — izbraukumus uz lielākajiem uzņēmumiem, sastapšanos ar pilsētas intelektuāli, ar teatra darbiniekiem, tāpat ar Rīgas jaunatni un pionieriem. Mēs daudz sagaidām no priekšā stāvēšās tikšanās ar Rīgas skatītājiem un darīsim visu, kas ir mūsu spēkos, lai viņi būtu apmierināti ar Maskavas padomes vārdā nosauktā teatra sniegtumu.

Viesizrādes sāksim 9. augustā ar „Otello” un „Skaitulis virietis” uzvedumiem.

Kārtējie simfoniskie koncerti

21. un 22. jūlijā Liepājā notika 8. un 9. vasaras simfoniskā koncerts. 8. koncerta orķestri dirigenta V. Vikmana vadībā atskanēja M. Balakireva uvertīru par trim krievu tēmiem. D. Kabalevska koncertu vijolei ar orķestri (solists Konservatorijas students H. Birznīks) un J. Ivanova 9. simfoniju.

Svētdienas koncerta programā bija P. Čaikovska baleta „Gulbijs ezers” fragmenti, F. Šuberta Nepabeigtā simfonija, E. Griģa svīta „Sigurds Jorsalfars”, E. Dārzina „Melancholiskais valsis” un citi populāri skandarbī. Solo dziesmas dziedāja H. Brensons.

PĀRDOMAS PAR VIENCĒLIENIEM

MŪSU LAIKA VARONIS

Balta audekla transparents virs Valmieras teātra ieejas vēstija, ka 13. jūlijā pirmizrādē — A. Upīša «Stāsti par mācītājiem». Šī ziņa saaicināja teātra zālē lielu pulku skatītāju.

Pareizi darijies Valmieras teātris, ieslēdzot savā repertuārā antireligiiskās propagandas temu. Šai temai veltītu vairākcēlienu lugu maz. Skaidrs, ka jākera pie mazās formas darbiem, jāsavirknē tie, jārada skatuviska montāža. Te palīgā nāk mūsu literatūras meistara Andreja Upīša darbi. A. Upīša vēl buržuāzijas varas laikā laida klajā noveļu krājumu «Stāsti par mācītājiem», kurā nesaudzīgi atmasko visādus baznīcniekus. Šis krājums kļuvis par tautā iemīļotu grāmatu. Bet A. Upīša labi zināja, ka skatuvei īpašas iespējas iedarboties uz plašām lauku masām, tāpēc viņš lielu daļu šo noveļu dramatizēja tautas skatuves vajadzībām. Šie dramatizējumi nav zaudējuši savu nozīmi arī šodien. Izvēloties četrus no tiem un sasaitot tos ar īpaši uzrakstītiem starpspēlēm, Valmieras teātra galvenā režisore Anna Lāce radījusi iedarbīgu un aktuālu skatuves uzdevumu.

Tajā ietilpst A. Upīša viencēlieni «Dekameroniskie notikumi», «Bezdievis», «Dvēseļu izvadītāji» un «Kad tas kungs paklaus». A. Lāces sarakstītais intermedijās A. Upīša doma savita ar aktuāliem notikumiem kapitalistiskajās zemēs, parādot katolu garīdznieku nodevīgo lomu Itālijas vēstī un savzvērstību pret tautas vairošību Ungārijā. Epilogs atgādina skatītājiem, ka arī latviešu buržuāzijas noslepkavotajiem varonīgajiem Valmieras komjauniešiem mācītājs nekautrējās piedāvāt pēdējo svaidījumu.

Kaut arī pagaidām šie papildinājumi vēl stipri atrauti no viencēlienu darbības, iecere vērtējama pozitīvi. Nav šaubu, ka, turpinot izrādi, aktieri drošāk iejutīsies intermedijā tēlos. Bet derēt arī maziem pastrādāt pie teksta, sevišķi pirmajā intermedijā, kur doma izteikta pasmagi.

Viencēlienos režisore, sadarībā ar asistentiem Māru Jaunarāju, Valdi Medinu, Astru Cvetkovu un Jāni Cvetkovu, asi pasvītrotusi satirisko elementu. Daudz labi izvēlēti darbību kalpo A. Upīša asās domas izceļšanai. Šai virzienā režija pierādīja slāvējamu asprātību. Būtu jāatsakās no dažiem sabiezinātiem pārspēļiem — piemēram, no tādiem, kas atkārtoti gāšanās. Visveiksmīgāk atrisinājis viencēliens «Kad tas kungs paklaus». Daudz bālāks «Dekameroniskais notikums». Te viena nav izsmelta.

Aktieru kolektīva izrādē pierādīja labas raksturošanas spējas un apbrīnojamu elastību. Jāņem vērā, ka 11 cilvēku veic ar 25 lomām (kopā ar intermedijā tēliem). Valdis Medins, tēlojot mācītāju trijos viencēlienos, prātis atrast katram savu pieeju, rezultātā sniedzot interesantu tipažus. Uldim Koškinam Paganīka loma («Bezdievis») labi izdevās pierādīt vienkāršā darba vīra garīgo pārkāpumu par balstroci — draudzē ganu. Mazāk Koškinam veicās brāļa Nikolīni lomā («Dekameroniskie notikumi»). Drošāk vajadzēja atklāt katolu garīdznieka liekulības vaibstus, aktīvāk darboties, lai izklātu no sprukām. Veiklī Koškins raksturoja veiklānietisko karjeristu Buchbinderu («Dvēseļu izvadītāji»), sevišķi saspēl ar Māru Priedi, kas spilgti noteikta pēc dzīves baudām iztīrītu profesora sievu. Daudz raksturīgu iezīmju arī Jānim Cvetkovam mācītāja Pētermana lomā. Ar dzīvu atjautu un temperamentu pārliecina Jāni Skudru, tēlojot Džulieti «Dekameroniskajā notikumā». Par visizteiksmīgāk zīmējamajiem raksturiem jāatzīst Lūču pāris («Kad tas kungs paklaus») Anitas Saldumas un Zana Vinkalna tēlojumi. Asi izpaudās baidīgu mantrāusība saulaukuma ar baznīcas tumsnībā samulsinātajiem prātiem. Vēl Vinkalns ar nosvērto doktora Skaras tēlojumu bija pretspārs «Dvēseļu izvadītāju» liekulībām. Vairāk atbrīvotības un vārda iedarbīgā spēka Vinkalnam jāatrod tiecīgā lomā. Darbībā neatrasijs Paulis Lagimovs Pjetro lomā («Dekameroniskie notikumi»), zīmīgāks viņa tēlotais notāts Stiglics. Mārai Jaunarājai Lūču Māles lomā, atfaktoties no pilnēnietiskās karikatūras, jātuvojas lauku budža meitai. Mācītāja Akota saimnieces Katrinas ledabu loka labi iekļāvās Doroteja Sveteckā. Vairāk skatuviskas aktivitātes profesora sievas kalpones lomā jārada Astrai Cvetkova.

Neraugoties uz trūkumiem, Valmieras teātra veikums pelnījis atzinību.

II

Valmieras teātri redzētā izrādē ierosina virkni pārdoma. A. Upīša viencēlienu iedarbīgās spēks lieku reizi apliecina, kāda loma, sevišķi uz lauku skatuvēm, piekrīt dramaturģijas mazajām formām. Cik neaprobežotās mākslinieciskās iespējas slēpjas šo mazo formu mērķtiecīgā izmantošanā, — pierāda Valmieras teātra piemērs.

Tagad palūkosimies, vai mūsu dramatiķi šodien ir tikpat modri un atsaucīgi pret mazajām formām, cik atsaucīgi tieši šai novadā reakcijas apstākļos ar saviem kritizējamajiem darbiem prātā būt Andrejs Upīša.

Pārskatīsim mūsu dramatisks pašdarbības stāvokli. Nupat noslēdzās ra-

jonu un pilsētu mākslinieciskās pašdarbības skates. Tas liecina, ka paveikts liels darbs, kam īzila nozīme tautas audzināšanā komunismam. Taču šai spraigajā darbā, kurā patlaban iesaistīti ap 1100 dramatisks pašdarbības kolektīvu, arvien vēl klibo repertuāra daudzums, nav nodrošināta pietiekams skaits labu viencēlienu, ko pirmām kārtām prasa kolektīvi. Tāpēc daudzos gadījumos tie izlīdzas ar daudzceļu lugu fragmentiem, kuros ne katrreiz iespējams ietvert pilnīgu lugas ideisko jēgu.

Vienciāls centrs, kas līdz šim gādā repertuāru mākslinieciskajai pašdarbībai, ir Republikāniskais tautas mākslas nams. Šai gadā sagatavoti un klajā laista materiālu starpā ir 23 viencēlieni. Tas nav maz. Tomēr jākonstatē, ka mūsu republikas rakstnieki devuši tikai 3 viencēlienus. Tas, protams, ir par maz. Lielu asaucību kolektīvos gūst tālrotie darbi, sevišķi daži ļoti labi viencēlieni par miera temu, kas izvirzījusies repertuāra tematiskās priekšgala. Taču šie sasniegumi ne mīklī neatbrīvo dramatiķus no atbildīgā uzdevuma — spilgtos skatuves darbos attēlot mūsu republikas darba lauku dzīvi tās revolucionarajā attīstībā gan pilsētās, gan laukos. Še atbildības daļa krit ne tikai uz mūsu dramaturģijas meistariem, bet arī uz iesācējiem. Tieši šai sakarībā gribas atgādināt N. Pogodina neseno sacīto vārdus referātā par padomju dramaturģijas jautājumiem jaunā rakstnieku II Vissavienības asprīdē: «... der atgādināt mazo, viencēlienu lugu — žanru, kas masveidīgā kā dziesma, bet vairāku īpašu blakus apstākļi dēļ pagaidām nokļavis otrās šķiras dramaturģijas stāvoklī. Zīmīgi, piemēram, ka man nekad nav nācis rokās tāda iesācēja autora manuālskripts, kurš būtu izmēģinājis spēkus eidi — viencēlienu lugu. Visi kā viegs sāk ar lieliem dramatiskiem darbiem. Cilvēks vēl nepārvalda dialoga muziku, viņš vēl nezina, kā uzrakstīt atsevišķus skatus, kuriem ir sava ievirze, attīstības loģika un atrisinājums. Bet par visu varu — viņš fatāli raksta triju, četru cilvēku lugu. Un cik daudz iesācēju autoru dramaturģija zaudē tikai tādēļ, ka viņi iepriekš nesagatavoti kuras pie lieliem audekliem».

III

Analizējot Republikāniskā tautas mākslas nama šī gada materiālos izdotos 3 mūsu republikā uzrakstītos viencēlienus — A. Brodeles «Māte», L. Gureviča «Notikums sūtniecībā» un M. Zuntnera «Nav dūmu bez uguns» — par ideiski un mākslinieciski spēcīgāko jāatzīst A. Brodeles darbs, kas vēlēta cīnā par mieru.

Annas Brodeles spalvai jau pieder vesela virkne labu viencēlienu — «Pie-nākums», «Dēla pārnākšana», «Sāncens», «Agitators».

Tagad pievienojas «Māte». Visi šie darbi ievērojami ar to, ka tur labi sakoncentrēti konfliktē, kurā saduras spēcīgi raksturi. Tāpēc šos viencēlienus ļoti labprāt spēlē daudzi pašdarbības kolektīvi. Viencēliens «Māte» A. Brodele pratusi miera temu atrisināt ar mākslinieciski spīgtiem tēliem. — Vācijas rietumu zonā kādam bezdarbniekam pēc izmisuma plīnīem meklējumiem izdodas dabūt darbu. Bet izrādās, ka jāizkrauj amerikāņu atvestie ieroči. Te pretī stājas bezdarbnieka sieva, kas pratusi amerikāņu virsnieka saskatīt nevērtus — Korejas sievīšu un bērnu slepkavas. «Neviens neies kraut jūsu nolādētos ieročus!» viņa sauc. «Un kaut man un manam bērnam badā jānomirst — es to nevaru pieļaut... es esmu māte...» Šie vārdi ir spēcīga pārdzīvojuma apdvesti. A. Brodeles nopelnījis, ka viņa pasaules labās gribas cilvēku kvēlo balstī ietvērsi dzīvā, individualizētā mātes tēlā, tāda kārtā pacelot saucieni par mieru ar lielu emocionālu spēku.

Ļoti asprātīgs ir L. Gureviča viencēliens «Notikums sūtniecībā». Tas stāsta par amerikāņu sūtniecības Parīzē vadītāju vēllīgām pūlēm izdibināt, kurš no sūtniecības darbiniekiem parakstījis Stokholmas uzskauuma. L. Gureviča darbā dominē atjautīgās situācijas, kuru savirknējums ir mērķtiecīgs un iespaidīgi parāda miera spēku solidaritāti un nesalauzamo spēku, bet neieslida ar dziļāk ivertiem cilvēku tēliem un viņu pārdzīvojumiem. Ļoti veiklī darbā iepīti vēstures jēdzieni (Napoleona ministrs, Trojas zirgs), ar kuru palīdzību radītas spražas, interesantas vārdu spēles, bet līdz ar to piešķirot visam darbam abstraktu nokrāsu. Tāda ievirze attālina darbu no dzīves īstenības tēlaina atspulga. Šis viencēliens var būt īsti pa spēkam tikai krietni vingrinātam kolektīvam.

M. Zuntnera viencēliens «Nav dūmu bez uguns» sarakstīts par mūsu kolchozu cēliniecību un tālāko attīstību. Parādīts priekšsēdētājs Krams, kurš personīgi apsvērumu dēļ agītē kolchozniekus pret apvienošanos ar kaimiņu kolchozu, kamēr partijas organizācija sēdē viņam atver acis un palīdz tiņt valā no maldiem. Blakus risināta intriga ar kādu spekulantu — kaimiņu Gvelzi, kuru naskā slaucēja Aina nodod prokurora rokās.

Par viencēliena galveno trūkumu uz-

pozitīvo personāžu — komjaunietes Ainas un partijas organizācijas sekretāres Silāres tēli. Viņas abas visā lugas darbībā nepārtraukti spiestas aizstāvēties pret Krama un Gvelža rīcību. Viņas pašas sevi neatlaidīgi rekomendē tādām frazēm: «Mēs, komjaunieši, esam kā viens»; «Viņa ir komjauniete un labi strādā»; «Tu domā, ka es kā partijas sekretāre nodarbojos tikai ar politiku?»; «Partorganizācija saprot tehniskas neizīmi kolchozu saimniecībā»; «Partijas organizācija nav prokurors»; «Mūsu uzdevums nav pazudināt laudis, bet palīdzēt tiem piecelties un parādīt īsto ceļu» utt. (Izvilkuši tulkoiti pēc krievu teksta. J. R.) Šāds nostādījums sagroza mūsu dzīves īstenību — nepārāda partijas un komjaunietes organizāciju vadošo lomu kolchozu cēliniecībā, bet attēlo šo organizāciju pārstāves kā nevarīgas viņām uzvelto apvainojumu un pāpratumu atspēkošanas, ar ko arī izbeidzas viņu darbība lugu. Bet tas degradē, nevis cēl pašas atspēkošanas. Pozitīvo personu vadošā loma mūsu dzīvē jāatklāj nevis apgalvojumos, bet darbībā. Un tādiem novērtējumiem kā, piemēram, «mēs, komjaunieši, esam kā viens» — jānoblēst skatītāja apziņā kā darbības rezultātu, kaut arī par to nevienam nekā nerunātu. Tāds ir pareizais daiļrades iedarbības cēlš līdz skatītājam.

Lai noslēgtu šo domu, jāatgriežas pie A. Brodeles viencēliena «Māte». Arī tur ļoti daudz it kā deklarātīva teksta, sevišķi mātē. Bet šo mātē mēs jebkurā nosauksim par varoni, kaut arī viņa pati nekā sevī par tādu nedēvē. Un viņas idejiski blīvais teksts ir darbības izvērstis aktīvs uzbrukums kara kurinātājiem. Ar šo tekstu viņa uzbrūk un sakauj savu pretinieku. Tāpēc šim tekstam piemīt liels darbības spēks, un mēs mētes vārdos saklausām lugas ideju. Šādas idejas nevar saklausīt Zuntnera varonu pasīvajā aizstāvēšanās tekstā.

IV

Vēl daži secinājumi. Mūsu kolchozu dzīves attēlojumu lugas sevišķi viencēlienus draud nomākt kāds stamps, kuru varētu īst formulēt tā — atpalkušā priekšsēdētāja nosodīšana un pāraudzīnāšana. Protams, mūsu laukos vēl ir atpalkušs laudis, to starpā arī kolchozu priekšsēdētāji. Pret viņiem jācinās, tie jāpāraudzina un to arī dara. Tomēr nodarbošanās ar šo atpalkušā tādā nestāv mūsu dzīves centrā. Tā ir atkal tikai daļa no mūsu augošās dzīves un pie tam mazākā daļa. Kur paliek kolhozu tēls, aktīvā dzīves pārvēdošana tēls, kur paliek pozitīvais varonis. Lūk, tā tieši trūkst mūsu viencēlienos. Un tāpēc trūkst arī galvenā — nav pozitīvā varona. Ir gan pozitīvi brigādiēri, slaucējas traktoristi, partijas un komjaunietes darbinieki — bet tie pa lielākā daļā nostādīti tās ainas fonā, kuras centrā atrodas kāds cietpauris priekšsēdētājs, kurš ne par ko un bieži vien pats nezinādam kāpēc negrib vai nu apvienoties, vai arī dibināt ražošanas brigades. Kaimiņos priekšsēdētājs ir prātīgs cilvēks, tikai par nožēlošanu bieži vien uz skatuves pārstāvēts nedaudz frazēs. Neaizmirsīsim, ka mākslas darbā tēlu proporcijām jāatbilst šo tēlu prototipu proporcijām pašā dzīvē. No iepriekš minētā nostādījuma atkal rodas dzīves īstenības sakroplošana — tur taču dzīves virzītāji ir atpalkušpauļiem, kuru ir mazākumā atrodas pavīsam citādos samēros. Pie kam šīs shēmas autori gandrīz vienmēr velkas astē tiem notikumiem, kuri verd mūsu kolchozu dzīvē. Par brigādēm raksta lugas, kad šīs brigādes jautājums jau sen atrisināts. Gluži tāpat rīkojas kolchozu apvienošanas un citos aktualajos jautājumos. Tas notiek tāpēc, ka autori par šīm kolchozu dzīves vadlīnijām uzzina no avižu ievadrakstiem, nevis tos ieskata dzīvē. Sakatīt jāno, topošo, tvert tā līdz ar šī jaunā ieviešēju dzīvē — līdz ar pozitīvo varoni — lūk, dramatiķu, tai skaitā arī viencēlienu autoru uzdevums.

Būtu aplami domāt, ka līdz ar jaunā tveršanu izlēgta rakstīšana par jau norisūšām parādībām. Te jāņem vērā tas, ka līdzīgas parādības, kā, piemēram, kolchozu apvienošanas, var būt tikai dramatisks darba sižets, bet nevis tems, kas slēpjas cilvēku raksturos, uzskato — no savstarpējās attiecības. Tāpēc jautājums nav stādams tā — cik daudz jaunu problēmu uztveris rakstnieks, bet gan — cik jaunradošs un līdz ar to tematiski dziļi viņš problēmu ivert.

Mūsu dramatiķi it bieži, aizmirstot cilvēka personību, liek tiem uz skatuves iztīrīt tehniskas vai saimnieciskas problēmas, loģiski pierādot viena tainību vai otra netainību. Bet šī loģika nēma, nepalīdz ieskatīties to cilvēku dvēselēs, kuri attiecīgās problēmas risina. Tehnisko jautājumu sabiezīnājums aizklāj pilnvērtīgu cilvēka tēla un viņa pārdzīvojumu izpausmi dramatiskā darbā. Te rakstnieki kļūst par inženieriem. Taču — biedra Stalins ģenāli nosaucis māksliniekus par cilvēku dvēseļu inženieriem. Un tas jāievēro arī rakstot viencēlienus.

J. Runčs

Kā zeltaina jūra vilno kviešu druva... Kalnu upes nesti, lejup aizjono varenī baki... No malā malā laudis dodas kopējā darbā — celt spēkstaciju... Kā milza rokas aizslaucīs, sprādzienu dūmos pazūd klints blukis, kas stājas celā cilvēkiem — komunisma celtniekam. Un visur pašā brāzmaiņākā darbā mutuli redzam viņu: dzīves priecīgu, smaidošu, darbā nenogurdināmu un grūtībās nesaliecamu padomju cilvēku. Karavīra ielēros bez uzpīlētiem, liekas katram stāstām: kas viņš tāds un no kurienes nāk. Rinda ordenu lentīšu un Zelta Zvaigznes vīrs tām apliecina, ka viņš parādīs allaž būt pārvērtumu vietās, kur izšķiras visa kolektīva kopējo pūliņu liktenis. Tas ir viņš, mūsu laikmeta — Stalīna pēckara piecgades īstenlās varonis.

S. Babaļevska romans «Zelta Zvaigznes kavalieris» kļuvis par vienu no padomju tautā visiemilotākajiem darbiem. Tas tādēļ, ka tur šis varonis parādīts reāli spilgti un pareizi. Nav šaubu, ka tāda visas tautas mīlestība pavadijus un pavadīs katru jaunu daiļdarbu, kur šis tēls tāpat spēš pāccities visā augumā.

Ar to tad izskaidrojams tas brīnumainais spēks, ar kādu uz skatītāju iedarbojas jaunā padomju mākslas filma «Zelta Zvaigznes kavalieris». Filmas radiāļu kolektīvs ar režisoru LPSR tautas mākslinieku J. Raizmani priekšgalā pareizi atminējis mūsu lauku labākās domas un jūtas. Mākslinieki spējuši tās iedzīvināt aizraujošos mākslas tēlos.

Ustj-Nevinskas elektrostācijas celtniecība un notikumi, kas ar to saistās, mums visiem ļoti zināmi. Ar cilvēkiem, kas piedalās šai darbā, esam sen pazīstami. Arī filmā ar viņiem, tāpat ar elektrostāciju nenotiek nekas jauns. Sergejs tāpat iemīl Irinu un Semjona — Anfisu Rubcovam — Jemnickim tāpat iālemācās darboties bez sviesta un citām «smērvielām» un, tāpat kā grāmatā, arī filmā ne mazākās līdzietības nespēj izraisīt Chochlakova nožēlojamais liktenis. Tādēļ nevis par romānu, bet par filmu grībēšās šoreiz runāt, jo mūsu priekšā pilnīgi jauns mākslas darbs, kas dara godu ne tikai padomju kinematogrāfijai, bet visai padomju kultūrai.

Presē jau daudzkārt cīlās pazīstamu daiļdarbu kinoficēšanas problēmas. Visā labākais, kas vien sasniedzams šai ziņā, atklājas arī filmā «Zelta Zvaigznes kavalieris». Mūsu priekšstatos izveidojušies tēli, šķiet, ieguvuši jaunu miesu un asinis. Pārdzīvojumus, kas radās, lasot romānu, tagad daudzkārt kāpina aktieru pārdzīvojumi un sulīgie, krāsainie tēlu atveidojumi. Lielskā Kubanas daba, kurai pāri allaž pāceļas dūmakā tītā Kaukaza sniegotā mugura, talantīgā operatora uzņemta, atgādina kaut ko līdzīgu reālajai pasakai. Šķiet — kāds tiesāms pasakains skaistums! Un turpat tu, cilvēk, zini, ka tā ir mūsu Padomju zeme, viens neliels tās stūrītis.

Galvenā mēraukļa, ar kuras palīdzību nemaldīgi novērtējamā ikviena sociālistiskā realisma mākslas darbs, ir tā, ka tānī atklāts un parādīts padomju cilvēka — mūsu laikmeta īstenā varona tēls. Šī mācība, šī prasība tieši izriet no VK(b)P CK vēsturiskajiem lēmumiem par žurnāliem «Zvezda» un «Leningrad». Goda vieta tai ierādīta visus šos piecus gadus, goda vieta tā palika arī turpmāk. Arī šai ziņā filma «Zelta Zvaigznes kavalieris» pelnījusi lielu uzslavu un augstu novērtējumu.

Mūsu laika īstenlās varonis — padomju cilvēks atrodas nemīgtā kustībā uz priekšu, viņš nepārtraukti aug un pilnvēidojas! Nekur vārdos tieši neizteikta un sevišķi neakcentēta šī pārliecība izaug no filmas «Zelta Zvaigznes kavalieris» varonu darbiem un domām, no visas viņu iekšējās būtības. Šodien mēs, padomju laudis, nesam viņu tie, kas bijām vakar, un rīt nebūsim tie, kas esam šodien — tādai likumsakarībai pakļauta mūsu dzīve. Cik pārliecinoši to atspoguļo filmas varoni, viss filmas sižeta līnijas dinamiskais kāpinājums! Un tiešām, Sergejs Tutarinovs (aktieris S. Bondarčuks) un Semjons Gončarenko (A. Cernodurovs), Irina (K. Kanajeva), un Anfisa (T. Novosova), Ragulins (V. Ratomskis) un Ne-naševs (P. Kirjukins), pat Artamašovs (N. Gričenko) un Rubcovs-Jemnickis (S. Kajuikovs) pārvēidojas, aug ar katru šīs filmas kadru. Atzīviem plašāks kļūst viņu garīgais apvēršanās un darbības lauks. Viens pēc otra par padomju dzīves īstenību sadrūp viņu nepārcēlī uzskati un kaitīgās ierāžas. Pārvēidodami dzīvi, cilvēki vēl straujāk pārvēidojas pašā, iegūst valstevīru vērtību katrā, arī sīkākajā ikdienas darbā un uzdevumā.

Spraugus, aizraujošus epizodus filmas

mākslinieku kolektīvs atradis šī vad-

motīva izpaušanai. Saniknots un uztraukts Sergejs Tutarinovs staidzas pie Kondratjeva, kad apkārtējo kolchozu laudis pieprasa viņa sagādātos kokmateriālus kopējās spēkstācijas celšanai. Anskaidrots un par galvas tiesu izaudzis, viņš pēc sarunas ar rajona komitejas sekretāru dodas atpakaļ pie laudim. Asā no dzīves nemāt situācijā, divu pretēju uzskatu nīkns sadursmē, viņš apļauš un ierauga pātiesību. Tieši tādēļ šī pātiesība ar tādu spēku atklājas arī skatītājiem.

Semjons un Anfisa — savienojuši savus dzīves ceļus, aizmirsuši visu pasauli, cel āimenes pavardu. Te būs pagrabs, tur aka un tur dzīvojamā māja... Bet viņiem garām, turpat aiz tūk tikko iezīmētā kārtīnu žoga, rajona laudis ar dziesmām un karogiem kā ierindā sakārtoties karaspēks dodas uz Ustj-Nevinskas spēkstācijas celtniecības vietu. Tāds ir fons, uz kura norisinās kaut arī īsa, tomēr zīmīga abu draugu un kara biedru uzskatu sadursme. Semjona, rakdama pamatus jaunajam pagrābam, izgājis no ierindas, kas pa visiem ceļiem plūst tepat garām. To redz un saprot katrs. Ar gluži neuzkrītošām kustībām (karavīra tēpa sakārtošana, vidus jostas savienošana), ar visa auguma izsliešanas aktieris A. Cernodurovs meistariģi parāda viņa pēkšno pārvēidošanos. Kādā pārliecīnātās spēkā strāvo no šīs īsās ainas!

Uzbrukums, nemīgtas cīņas stāvoklis pret visu, kas traucē mūsu virzīšanos uz priekšu — tā ir viena no raksturīgākajām padomju cilvēka un pirmkārt kolhozu rakstura iezīmēm. Mūsu rakstnieku darbos viņš pārkā bieži atstāj šīs uzbrucēja pozīcijas, pārvēršamies mierīgā prātotā, pamācītājā un izskaidrotā. Lai atklātu kolhozu tēlu visā diženumā, viņam, atbilstoši dzīves īstenībai, arī mākslas darbā jādod iespēja darboties asās cīņas pozīcijās, kur šim varonim visnotaļ paliek aktīvā uzbrucēja loma. Filmas «Zelta Zvaigznes kavalieris» pelnītie panākumi lai ir šai ziņā pamudinājums un paraugs ikvienam no mums.

Dzīvas saites ar tautu, plānu un nodomu pārbaude tās pieredzē, katra jauna pasākuma balstīšana uz masu aktīvu, radošu līdzdalību ir otra raksturīgā kolhozu iezīme. Padarīt Kubanas kolchozniekus par sava darba galveno varoni spējuši arī šīs filmas radītāji. To jūtam visos ekrāna attēlotajos notikumos. Daudzu balsu dziedātā dziesmā, liksmu jaunīšu pulkā, kas virpulo dejas, paigū un gājēju strauvē — tieši un netieši, visiem kinematogrāfijas māksla līdzekļiem kolektīvais darbs un šī darba poētiskā varenība nepārstāj iedarboties uz skatītāju ne mīklī. Kondratjeva vārdi Sergejam — padarīt savu sapni par visas tautas sapni — tāda kārtā rod dzīvu iemiesojumu.

Savu radošo nodomu piepildīšanai mākslinieku kolektīvs atradis visnotaļ sulīgas krāsas un spilgtus rakstura viencēlus.

...Melnos sprādziena dūmos ietīnies, pazūd milzu klints blukis. Saļūsmas pilni kolchoznieku saucieni pavada šo ainu. Tūlīt seko jauns kadrs: Sergejs stāsta vēlētajiem, kas viņu izvirzījuši par deputātu kandidātu, savu biogrāfiju. Vienkāršais, atturīgais stāstījums ārkārtīgi kontrastē ar spēcīgo darbu ainu. Grūti pat iedomāties, kā vēl spilgtāk par šo kontrastu attēlot Sergeja tēla būtību un viņa veikto darbu lielumu.

...Pilnā sparā notiek kuļšana. Ar muguru pret skatītājiem nostāties, mazs pasūks veicuklās uzmanīgi vēro smāgiem labības maisiem nokrautos svarus. Vēl viņš nav pagriezies uz šo pusi, bet mēs jau zinām — tas ir Ragulins, stingrais saimnieks un uzticamais kolchoza labuma sargātājs.

...Viens, pilnīgi tukšā koridorā uz botes atspīdies, atāv pavecs, sagrauzts vīrs. Blakus telpā atskan aplausi un piekrišanas saucieni. Tur Ustj-Nevinskas laudis aplūpina jauno drosmīgu plānu. Tā skatītājs atvadas no Chochlakova.

Vienkāršiem, bet toties ļoti iespaidīgiem līdzekļiem atklāta šo tēlu un notikumu dziļākā būtība!

Par jaunrades uzdevumu radoša atrisinājuma paraugu gribas nosaukt pašu filmas beigu daļu. Filmas autori gājuši tālāk par rakstnieka attēlotajiem notikumiem. Viņi parādījuši, kā jaunā spēkstacija pārvēido kolchoznieku dzīvi. Pie tam šie kadri organiziski saaug ar iepriekšējo notikumu risinājumu. Skatītājam nepieciešams noslēgums!

Skaidrām, liksmām acīm Sergejs un Semjons raugās uz gaismas un dzīvības pielieto Ustj-Nevinsku. Viņu acu priekšā pār zemi aust komunisma gaisma. Citām acīm pasaulē, šo filmu noskatīties, lūkosies arī skatītāji.

V. Kalpiņš

Simfoniskais koncerts

Piektais simfoniskais koncerts Dzintaru koncertzīvē. Līdzās viesim no Maskavas, pianistam J. Malinam, dziedājam D. Sostakoviča oratoriju «Dziesma par mežiem». Oratoriālais žanrs Rīgas koncertos ir vēl diezgan reta parādība.

Pianists Jevgeņijs Malinins tikai 20 gadu vecs. Viņš vēl māsā Maskavā konservatorijā pie prof. H. Neichauza, bet ir jau divu starptautisku konkursu laureāts: 1949. gadā viņš tika godalgots starptautiskā demokrātiskās jaunatnes festivalā Budapeštā, bet 1950. gadā Varšavā ceturtaiz Sopena konkursā ienāma otro vietu.

Neskatoties uz jaunajiem gadiem, J. Malinins jau šodien ir ievērojams skandarbū tulkā ar apbrīnojami izkoptu tehniku. Šoreiz J. Malinins spēlējis Sopena e-molla koncertu klavierēm ar orķestri. Šo koncertu ģenlālais polu komponists sarakstījis laikā, kad viņš bija akmens tikpat vecs, cik šī koncerta šoreizējais izpildītājs. Koncertā daudz sirsnīgas liriskas, romantiskas, slaviskas noskaņas. Skaistai muzikai piemīt daudz šopeniskā smalkā trausluma un grācijas. Sopenu nekad nevarēši labi izpildīt pianists, kas nesauktu un neaprot atdarināt viņa savdabīgi brīvo muzikas elpu, viegli birstošās pasažas, bet vietvietām arī kantrī ritalīgos ritmus. Pie visām šīm īpašībām vēl, protams, nepieciešams fedziliņš Sopena muzikas dziļā slavishtā dvēselīgumā. Ar gandarījumu varām atzīmēt, ka pianistam Malinam šajā zinā jau daudz kas sasniegts. Viņš dziļi izjūt Sopena muziku.

Cik liela nozīme ir koncertēt kopā ar diriģentu, kas droši un pieklāvīgi vada sarežģītā skandarbū risinājumu to gan zina tikai paši izpildītāji. Šoreiz pie diriģenta pulks bija L. Vigners, kas vēlreiz pierādīja savu meistarību un smalko nojautu pavadījumā. Soliste un orķestris bija it kā viens vesels organisms visos savos nodomos, dinamiskajā plāstikā un niansēs.

Koncerta pirmajā daļā Radiokomitejas simfoniskais orķestris vēl atskanēja F. Līsta simfonisko poēmu «Prelīdes». Darba atskanējums bija priekšzīmīgs. No orķestra sevišķi izīzel mežraudznieka Malikova maigais, tīri intonētais un drošais tonis.

Simfoniskā koncerta otrā daļā tika atskanota B. Sostakoviča oratorija «Dziesma par mežiem». Šī oratorija ir pirmās lielas formas darbs padomju muzikā par Staļina grandiozo dabas pārveidošanas plānu, kas līdzās lielajam komunisma celtnēm paver padom-

ju tautām komunistiskās sabiedrības apvārsni. Jaunie pionieri, kaušas rūdītie stalinradieši, lauksaimniecības specialisti visa tauta lielā Staļina vadībā pārveido dabu, padara auglīgu milzīgu apgabalu: tie turpmāk dos bagātīgu ražu. Sostakovičs savā skandarbū oratīe iemiesot padomju cilvēku pašlīdzīgo radošā darba patosu. Oratoriā no sākuma līdz beigām ir optimisma, virsības prieka pilna.

Oratoriū izpildīja Valsts un Radiokomitejas apvienotie kori, LPSR Valsts Operas un baleta teātra solisti O. Petrovskis un H. Ozoliņš un Radiokomitejas simfoniskais orķestris diriģenta L. Vignera vadībā. Visumā izpildījums noritēja pacīlāti, ledvesmīgi. Sevišķi izīzel sprāgās pietās daļas «Stalinradieši avangardā» un seotitās daļas «Slava» izpildījums. Nevainojams bija sieviešu koris ceturtaiz daļā «Pionieri dāstā mežus». Koriem mazāk izdevušās bija piano vietas. Pie tik kupla kora valadzētu nanākt daudz smalkākas nianšes kora fonā sestajā daļā — «Nākotnes pastaigā». Bija nojaušama zināma neuzmanība pret diriģenta žestu vienā kora daļā; šie kļūsti visu savu uzmanību veltīja solfedžāšanai no lapas, acīm redzot, paveikdami kormeistaru nepabeigto darbu.

Neapmierināta solista H. Ozoliņa priekšnesums. H. Ozoliņš dziedājumā ir dažas negatīvas manieres, kas rada iespaidu, it kā dziedonis pavirš pietu mākslinieciskajam uzdevumam. Pirmkārt, viņa dziedājumā nav ritmiskas precizitātes. Skiet, ka viņš pat ar nedomu nerēķinās ar ritmisko plūdumu, saļauc tā saucamo rubato iedziedu ar vienkāršu izlaidību ritmā. Otrkārt, «piebraucieni» (portamento), H. Ozoliņš loti bieži nemem precīzi skatu, bet it kā taustīdamie piebrauc tai. Dažkārt paliek pat iespaids, it kā dziedonim tendence skatu pazemināt. Un treškārt, ansambļa dziedājumos H. Ozoliņš nepietiekoši ievēro dinamisko līdzsvaru ar savu partneri: vietām pazūd, bet vietām pēkšņi nosedz to pavisam. Dabiski, ka Ozoliņa priekšnesums no tā daudz zaudēja, neskatoties uz viņa kungu, sonoro balsi un pievilcīgo tembru.

Dziedona O. Petrovskā priekšnesums bija mākslinieciski pārskaņots, nosvērts.

Un tomēr, neskatoties uz visiem šiem nopietnajiem trūkumiem, oratoriā izpildījums šoreiz bija labāks, nekā visās iepriekšējās reizēs. Jāatzina tikai, ka kļūstīja mākslinieciskā mērķa strauji aug. Šodien izpildījumam jābūt daudz labākam, nekā vakardien.

A. Darkevics

Nākamajā nedēļā

Odesas Valsts Ukrainu Dramas teātra viesizrāde, Krievu Dramas teātri: Šodien, plkst. 10.30 — «Natalka Poltavka», plkst. 14 — «Jegors Buličovs un citi», plkst. 20 — «Natalka Poltavka», 30. jūlijā — «Vijs», 31. jūlijā — «200.000», 1. augustā — «Soročinas gada turgus», 2. augustā — «Deju skola».

Operas un baleta teātri: 3. augustā — «200.000», 4. augustā — «200.000», 5. augustā — viesizrāžu noslēguma izrāde «Eskadras boja eja».

Vakara izrāžu sākums plkst. 20.

Šodien Rīgas vēstures muzejā. Pastāsta ietā 4. izstāžu «Rīga 19. g. s.» un «Padomju Rīga» atklāšana. Sākums plkst. 11.30.

30. un 31. jūlijā Dzintaru koncertzālē Staļina premijas laureāta M. Aleksandroviča koncerts. Sākums plkst. 21.

1. augustā Dzintaru koncertzālē simfoniskais koncerts. Diriģents LPSR nopelniem bagātais mākslas darbinieks L. Vigners. Programā Haidna «Gada laiki». Sākums plkst. 21.

3. augustā Dzintaru koncertzālē Armenijas PSR filharmonijas solistes A. Bagdasarianas un estrades ansambļa koncerts. Sākums plkst. 21.

Valsts premiju piešķiršana Polijā

Pēc Valsts premiju komitejas priekšlikuma Polijas ministru padomes Prezidijs nolēmis par godu Polijas atdzimšanas svētkiem piešķirt valsts premijas par sasniegumiem zinātnē, tehnikas progresā, literatūrā un mākslā.

Par sasniegumiem zinātnē piešķirtas 14 pirmās pakāpes premijas. Otrās pakāpes premijas piešķirtas 25 zinātniekiem un trešās pakāpes — 12 zinātniekiem.

Par sasniegumiem tehnikas progresā pirmās pakāpes premijas piešķirtas 7 cilvēkiem. Otrās pakāpes premijas piešķirtas 6 kolektīviem. Trešās pakāpes premijas piešķirtas 14 personām un 19 inženieru, tehniķu, mehaniku un meistaru kolektīviem.

Literatūrā un mākslā pirmās pakāpes premijas saņēmuši 5 cilvēki un 2 kolektīvi, otrās pakāpes — 11 cilvēki un 5 kolektīvi, trešās pakāpes — 8 cilvēki un 3 kolektīvi.

Starp laureātiem ir dzejnieki Julians Tuvmis un Leopolds Safs, komponists Seligovskis, Polu dziesmu un delu ansambļi «Mazovše», Sigetinska vadībā, Polu teātra kolektīvi, rakstnieks Adams Tarns u. c.

VI Starptautiskajā kino festivalā Karlovi Varos

Starptautiskā kino festivala izrāžu zālē Karlovi Varos valda radošās sadraudzības atmosfera. Te ikdienas pulcējas vairāk nekā simti redzamu sabiedrisku darbinieku, rakstnieku, kino darbinieku un žurnālistu no daudzām pasaules valstīm.

Arzēmiu viesi un čekoslovaku sabiedrības pārstāvi jau iepazīšies ar 56 mākslas dokumentālām un īsmetražas filmām.

No pirmajās dienās izrādītajām kino filmām vislielākie panākumi, pēc kopīgām domām, bijuši padomju filmām «Dņepras ogļračis». Ar savu saturu, māksliniecisko vērtību, tehnisko pilnību filma atstājusi uz klātesošajiem milzu iespaidu.

Starp citām tautu šīsdienas dzīvi atspoguļošām mākslas filmām visvairāk uzmanības saista «Atbrīvotā zeme», ko pēc Sabo scenarija uzveduši ungāru kinematografisti. Šī filma — otra daļa triloģijā, kas attēlo ungāru darba zemniecības cīņu par labāku dzīvi — ir 1949. gadā Čehoslovākijā notikušajā starptautiskajā festivalā ar Darba premiju apbalvotās filmas «Pēda zemes» temā turpinājums.

Filma «Atbrīvotā zeme» stāsta par notikumiem ungāru laukos pēc tam, kad Padomju Armija bija atbrīvojusi zemi no fašistiskajiem okupantiem un viņu vietējiem algādžiem. Filmas pēdējais kadrs skarta jauna laika tēmu — ungāru zemnieku vienotību ar rādēja u» koni kooperatīvu saimniecību.

Skatītāji atsaucīgi uzņēma arī DEFA kino filmu «Zonnenbruku ģimene» kas inscenēta pēc polu rakstnieka Leona Kručkovskā lugas «Vācieši». Uz ekrāna parādīts stāsts par vācu zinātnieku un viņa ģimeni kara gados un pēc kara. Profesora Zonnenbruka lomu spēlēja tēlo 80 gadus vecais vācu aktieris Nacionalās premijas laureāts Eduards Vinteršteins.

Kino festivalā izrādītas biogrāfiskas filmas — padomju skatītājam jau pazīstamā polu filma «Varšavas pirmizrāde» un čekoslovaku filma «Asmas vēstnieks» — par talantīgo pagājušā gadsimta čehu izgudrotāju Jozefu Božeku, kā arī virkne Pļetmelropas valsts progresīvo kino darbinieku filmu.

No pagājušā nedēļā izskatītajām dokumentālajām un īsmetražas filmām visspēcīgāko iespaidu radījuši kiniešu kino studijas darbi, kas stāsta par korejiešu tautas varonību cīņā pret amerikāņu iebrucējiem, cīņā, ko korejiešu tauta izcīna kopīgi ar kiniešu brīvprātīgajiem.

Jāatzina, ka doma par «Miera simfoniju» Panufnikam radās laikā, kad viņš atradās Maskavā 1950. gada jūnijā. Intervijā, kas publicēta žurnālā «Ogonok», Panufniks daļēja zināmu nodomu uzrakstīt minēto simfoniju, un savu solījumu viņš izpildīja. Simfonijā pirmo reizi atskanēja 1951. gada maijā, laikā, kad Polijā notika Miera plebiscīts, un klausītāji tajā dāvāja sirsnīgu, dedzīgu piekrišanu.

Tāpat nevar atstāt nepieminēt īslo īeguldījumu, ko devuši Mākslas instituts un Polu zinātnieku pirmā kongresa mākslas sekcija. Mākslas zinātnieki sagatavojaši polu mākslas vēstures periodizācijas pirmo uzmetumu un «Tēlotājas mākslas vēsturiskās vārdnīcas» izmēģinājuma izlaidumu, sniedzot paraugu, kā jāpielieto marksistiskā metode mākslas zinātnē. «Materiali pētniecībai un diskusijai», kuras izdoz Mākslas instituts un kuri aptver glezniecības, Muzikas teātra un kinematografijas jautājumus, ir galvenais avots, ar kura palīdzību polu mākslas darbinieki iepazīstas ar marksistiskā leniniskās estētikas sasniegumiem Padomju Savienībā un ar labākajiem polu darbiem, kas starp citu pievēršies mākslas realistikajām tradīcijām Polijā.

Tādējādi polu mākslas un literatūras darbinieki, nemitīgi papildinādami savu meistarību, izmantojot par pamatu Padomju Savienības progresīvās mākslas pieredzi un radoši iemiesodami dzīvē polu tautas kultūras labākās tradīcijas, mūcās saskatīt tagadnē nākotni un padara savus darbus par iedarbīgu ieroci cīņā par brālību starp tautām, cīņā par miera un socialisma idejas uzvaru.

Vladimirs Sokorskis, Polijas republikas kulturas un mākslas ministra vietnieks

19. jūlijā ar panākumiem izrādīja franču īsmetražas filmas «Lai dzīvo dokeri!» un «Amerikāņi — uz Ameriku». Šais filmās parādīta franču tautas cīņa par mieru, pret amerikāņu imperialistu saimniecisko Francijā.

Nodibināta Starptautiskā kino festivala žūrija. Tās priekšsēdētājs — Pragas Muzikas mākslas akadēmijas sektors profesors A. Broušils. Žūrijā piedalās arī Padomju Savienības pārstāvi: PSRS Kinematografijas ministra vietnieks N. Semionovs, PSRS lautas mākslinieks, Staļina premijas laureāts A. Borisovs un «Padomju filmu eksporta» pārvaldnieka vietnieks A. Lebedevs. Sagaidāms, ka 29. jūlijā žūrija paziņos festivala rezultātus.

Vienlaicīgi ar Starptautisko kino festivalu Karlovi Varos sākās Čehoslovakijas darba lauzu kino festivals, kas notiks 18 lielākajos valsts apgabalu centros.

Marianski Lazni pilsētā — nazistamēģā čekoslovaku kurvietā, kur atpūšas tūkstošiem republikas darba lauzu, festivalu atklāja ar padomju filmu «Dņepras ogļračis» un ungāru filmu «Atbrīvotā zeme». Abas šīs filmas «katitāji uzņēma ar sašūmu.

Darba lauzu festivalā atklāšanā Marianski Lazni pilsētā plašu runi teica Čehoslovakijas premjerministrs A. Zapečockis.

21. jūlijā Starptautiskajā kino festivalā Karlovi Varos izrādīja krāsaino mākslas filmu «Miera dienas» — otro no trim konkursā pārsāvētajām padomju pilnmetražas filmām.

Tai pašā dienā festivalā parādīja Korejas kino operatoru uzņemtas īsmetražas dokumentālās filmas par korejiešu tautas varonīgo cīņu pret amerikāņu un angļu agresoriem, kā arī dokumentālo filmu par 1950. gada 1. maija svētkiem Korejas Tautas demokrātikajā republikā.

22. jūlijā Starptautiskajā kino festivalā Karlovi Varos rādīja padomju dokumentālās filmas «Pa Altaju» un «Krima», kā arī krāsainās multiofika-cijas filmas «Kad iedegās eglītes», «Pasaka par zveinieku un zivtīnu» un «Dzeltenais stārķis». Filmu izrādes guva lielu panākumu.

Vispasaules miera piekritēji II kongresam vēltās polu dokumentālās filmas «Miers uzvarēs visā pasaulē» izrādē ne vienreiz vien pātrauca vētrināi aplausi, kas izteica skatītāju kvēlo atbalstu tautu cīņai par mieru, pret jauna kara kurinātājiem. Sili uzņēma arī otru polu īsmetražas filmu «Parīzē komuna».

Vakarā festivalā dalībnieki ar lieliem interesi noskatījās kiniešu jauno filmu «Sirmā meitene».

Vakara programmas noslēgumā izrādīja bulgaru kino filmu «Trauksme», kas stāsta par Bulgārijas darba lauzu cīņu par savu brīvību un neatkarību, par uzvaru, ko ar Padomju Armijas palīdzību viņi guvuši cīņā pret vācu fašistiskajiem okupantiem un viņu vietējiem algādžiem.

23. jūlijā starptautiskajā kino festivalā Karlovi Varos demonstrēja padomju krāsainās dokumentālās filmas «Padomju Kazachija» un «Padomju Ukraina». Skatītāji loti atsaucīgi uzņēma šīs filmas, vēltās jaunas dzīves celtniecībai, mierīgam priecīgam darbam un padomju cilvēku draudzībai.

Tai pašā vakarā demonstrēja franču filmas «Lai dzīvo dokeri!», «Nākošais pēc dieva», kā arī Austrijā uzņemto filmu «Donavas bērns».

Pirms filmu izrādes sākuma klātesošos uzrunāja franču progresīvais kino režisors, Starptautiskās miera premijas laureāts Lui Dakens. «Mēs, — viņš teica, — kapitalistisko valstu kino darbinieki, uzskatām ielūgumu uz šo festivalu par lielu pagodinājumu. Šeit mēs varam noskatīties daudzas filmas, ko Francijā neizrāda, jo tur valda cenzura, kas aizlēdz dažas filmas vienīgi tādēļ, ka tas pauž patiesību, tādēļ, ka tās cīnās pret kara propagandu».

Dakens atzīmēja, ka Francijā lielāks klūst radošo kino mākslas darbinieku skaits, kas alkst brīvības, cieni cīņas lautas un mil savu tautu. Viņi sīk saprast, ka īstu brīvību nevar sasniegt, atrodoties kapitalistikajā nometnē.

Nobeigumā Dakens teica: mūsu celš ir grūts, bet mēs esam stipri, jo mums nīder tautas uzticība. Apvienojusi savus spēkus ar strādnieku šķiras spēkiem, mēs klūsim par īstiem radošiem māksliniekiem, kas simtkārtīgi atdzīnās tautai par visu, ko saņēmuši no tās.

Čehoslovakijas miera piekritēju komiteja ierosinājusi starptautiskā kino festivala žūrijai nodibināt Čehoslovakijas miera piekritēju komitejas premiju vienai no labākajām filmām. Starptautiskā žūrija vienbalsīgi pieņēma šo priekšlikumu.

LITERATURA UN MĀKSĻA TAUTAS POLIJĀ

Septīto gadadienu, kopš nodibināta tautas Polijā un publicēts Polu nacionālās atbrīvošanas komitejas Manifests (kas pasludināja tautai brīvību un socialo taisnību, kuras Polijā ieguva, pateicoties padomju ieroču uzvarai pār fašismu), polu tauta sagaida ne tikai ar milzu sasniegumiem ražošanā, bet arī ar lieliem panākumiem literatūras un mākslas laukā.

Tautas Polijā trešo reizi piešķir valsts premijas zinātnes, tehnikas, literatūras un mākslas laukā. Tās ne vien parāda valdības attieksmes pret polu zinātnieku, racionalizatoru, rakstnieku un mākslinieku darbu, bet arī liecina par lielu uzplaukumu, kādu tautas Polijā piedzīvojušas zinātnē un mākslā, kas ir dziļi saistītas ar mūsu tautas darbu, tās cīņu par mieru un socialismu.

Literatūra un māksla Polijā, kas tagad tik cieši saistītas ar savas tautas pūlīniem, darbu un uzvarām, kļuvas par visu darba lauzu gādības un intereses objektu.

Aizvadītais gads devis daudz jaunu darbu, it īpaši literatūras laukā, — darbu, kas dziļi atspoguļo mūsu zemes dzīvi.

Rakstnieks Mariāns Brandiss publicējis romanu, kas parāda metalurģiskā kombināta «Nova Guta» celtniecību un jaunā cilvēka veidošanās procesu šajā pirmajā Polijas socialistiskajā pilsētā. Leslavs Bartelskis uzrakstījis pirmo darbu Polijā par zemkopības ražošanas kooperatīva nodibināšanos — stāstu «Laudis no upes viņa krasta». Lielus panākumus gūst tam pašam tematam vēltā Varminska luga «Uzvara», par kuru autoram piešķirta valsts premija. Gusarska, Marca, Bronevskas, Rijska, Čeko un vairāku citu autoru grāmatas jau ir socialistiskās literatūras konkrēti darbi, kas bieži vien kvalitātes ziņā ir pārkāpi par darbiem, kuras apbalvoja ar valsts premijām pērn-gad.

Īpaši jāuzsver pavērsiens vecās pazaudzes rakstnieku daļradē. Plaši popularitāti ieguvis Gustava Morelna romāns «Johannas slānis», kurā attēlota Polijas ogļraču dzīve un darbs

pirms kara un tagad. Pateicoties savām augstajām idejiskajām un mākslinieciskajām īpašībām, romāns izpelnījies plašu lasītāju aprindu atzīnību. Polu sabiedrība vēlti lielu interesi idejiskajam daļrades ceļam, ko nostāstājis Gustavs Morelns, viens no vecākās paaudzes ievērojamākajiem rakstniekiem, kurš stingri un noteikti nostāstījis miera un progresu pusē.

Ar dziļu saturu un augstvērtīgu māksliniecisko formu izceļas Jaroslava Ivaškeviča luga «Blendmežas pilsētas atjaunošana», kuras pirmizrādes nesen notika Varšavā, Krakovā un Vroclāvā. Marijas Dombrovskas jaunākie stāsti un Leopolda Staļa dzejoļi tāpat skaidri liecina, ka šie rakstnieki kopā ar visu tautu tagad ceļ socialistisko Poliju.

Visievērojamākais lūzums vērojams teātra mākslā. Sogad teātru festivala laikā notika 24 mūsdienu lugu pirmizrādes, nemaz jau nerunājot par vairāku tādū polu klasiskā repertuara darbu uzvedumiem, kuras buržuaziskais teātris bija apzināti noklusējis. Tie ir tādi darbi kā Zeromska luga «Grēks», «Lelle» (pēc Prusa romāna), Boguslavskā «Indriķis VI medībās», Kasproviča «Kostkas Naperska dumpis». Ka Polijas teātra darbinieki sekmīgi apguvuši socialistiskā realisma metodi, liecina padomju autoru un krievu klasiku lugu uzvedumi, kas kļuvis par ārkārtīgi svarīgu notikumu kultūras laukā mūsu zemes dzīvē. Te es esmu domājis vispirms Gribojedova lugu «Gudra cilvēka nelaime». Polu teātri Varšavā, Gorkija «Sikpilsoņus» Mūsdienu teātri, «Pedagogiskā poēmu» pēc Makarenko stāsta Jaunajā teātri Lodzā, «Laimi» pēc Pavlenko romāna Nacionalajā teātri Varšavā, Treņeva «Lubova Jarovaja» Polu teātri Poznaņā un vairākus citus darbus, kas mums kļuva par realisma lielo skolu.

Nopietnas pārmaiņas notikušas arī polu kinematografijā, kas nostājusies uz socialistiskās mākslas ceļa, tās mākslas ceļa, kura kalpo tautai. Padomju skatītājam jau pazīstamās filmas «Miers uzvarēs visā pasaulē», «Neuzvarētā pilsēta», «Pirmais staris»

un «Varšavas pirmizrāde» ieguvušas polu sabiedrības pozitīvu novērtējumu. Drīzumā uz ekrāniem sāks demonstrēt dokumentālās kino filmas par Feliks Dzeržinski un Parīzē Komunu. Rādēnī parādīsies filma par Sopenu (režisors Aleksandrs Fords) un filma par jaunatni «Komanda». Decembrī jābūt pabeigta filmai par Polijas lauku pārveidošanos («Ciems»), tāpat filmai pēc Bogdana Chamerā romāna «Piemēram, Pleva», kas izpelnīsies valsts premiju. Tajā būs attēloti Polijas rūpniecības atjaunošanas procesi.

Visnopietnākās grūtības, pārvārot buržuaziskā formalisma un dekadences ietekmes, mums bija tēlotāja mākslā un muzikā. Taisnība, pirmā Vispolijas tēlotājas mākslas izstāde, kas notika 1950. gada pavasarī, liecināja, ka polu mākslinieki sākuši nostāties uz socialistiskā realisma ceļa. Bet impresionisma epigonu formalistikais schematisms un tukšie krāsu triki vēl bija redzami arī rudens izstādē «Mākslinieki cīnā par mieru» un apgabalā pavasara izstādē 1951. gadā. Patlaban norit gatavošanās Vispolijas 1951. gada rudens izstādei, kurā tiks parādīti glezniecības, tēlniecības, grafikas un lietišķās mākslas darbi. Ir pamats domāt, ka šī izstāde nozīmēs tālāku nopietnu soli uz priekšu. To apliecina darbi, kuras eksponē mākslas izstādē, kas būs vēltā 25. gadadienai kopš Feliksa Dzeržinska nāves. Helenas Krajey-skas, Aleksandra Kobzdeja gleznas, Sopotas pilsētas mākslinieku kolektīva darbs «Strādnieku demonstrācija 1905. gadā», Sopockas un Vaskjovska grafika, Smolanas un Dunajevska skulptūras ir liecība par polu mākslinieku ievērojamo idejisko izaugsmi un par viņu realistiskās meistarības pieaugumu.

Ne mazāk svarīgas pārmaiņas pēdējā laikā notikušas arī muzikas laukā. Polu muzikas festivals un tādas parādības kā Seligovska polu opera — pirmā pēc kara (kuras pirmizrāde notika 1951. gada 14. jūlijā un kura izpelnījies valsts premiju) kā Panufnika «Miera simfonija», Bairla «Revolucionārā kantāte», «Kreča» Di-

vu pilsētu saruna (Maskava-Varšava), vairākas Voitoviča, Litoslavskā, Olearčika kantantes un dziesmas un, beidzot, Mačkakeviča balets skaidri liecina, ka dzimusi jauna polu muzika, kas ir tuva tautai, ko rada tautai un ko caurauj savas tautas idejas un pārdzīvojumi.

Jāatzina, ka doma par «Miera simfoniju» Panufnikam radās laikā, kad viņš atradās Maskavā 1950. gada jūnijā. Intervijā, kas publicēta žurnālā «Ogonok», Panufniks daļēja zināmu nodomu uzrakstīt minēto simfoniju, un savu solījumu viņš izpildīja. Simfonijā pirmo reizi atskanēja 1951. gada maijā, laikā, kad Polijā notika Miera plebiscīts, un klausītāji tajā dāvāja sirsnīgu, dedzīgu piekrišanu.

Tāpat nevar atstāt nepieminēt īslo īeguldījumu, ko devuši Mākslas instituts un Polu zinātnieku pirmā kongresa mākslas sekcija. Mākslas zinātnieki sagatavojaši polu mākslas vēstures periodizācijas pirmo uzmetumu un «Tēlotājas mākslas vēsturiskās vārdnīcas» izmēģinājuma izlaidumu, sniedzot paraugu, kā jāpielieto marksistiskā metode mākslas zinātnē. «Materiali pētniecībai un diskusijai», kuras izdoz Mākslas instituts un kuri aptver glezniecības, Muzikas teātra un kinematografijas jautājumus, ir galvenais avots, ar kura palīdzību polu mākslas darbinieki iepazīstas ar marksistiskā leniniskās estētikas sasniegumiem Padomju Savienībā un ar labākajiem polu darbiem, kas starp citu pievēršies mākslas realistikajām tradīcijām Polijā.

Tādējādi polu mākslas un literatūras darbinieki, nemitīgi papildinādami savu meistarību, izmantojot par pamatu Padomju Savienības progresīvās mākslas pieredzi un radoši iemiesodami dzīvē polu tautas kultūras labākās tradīcijas, mūcās saskatīt tagadnē nākotni un padara savus darbus par iedarbīgu ieroci cīņā par brālību starp tautām, cīņā par miera un socialisma idejas uzvaru.

Vladimirs Sokorskis, Polijas republikas kulturas un mākslas ministra vietnieks